

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA
EUROSYSTEM

KAPITOLA 2

MENOVÝ VÝVOJ

2 MENOVÝ VÝVOJ

Vývoj ekonomických fundamentov na Slovensku bol v roku 2009 ovplyvnený predovšetkým dvoma najvýraznejšími faktormi. Od 1. januára sa Slovensko stalo súčasťou eurozóny a prešlo na novú menu euro, pričom Národná banka Slovenska sa stala súčasťou Eurosystému, združujúceho centrálné banky krajín eurozóny a ECB. Na druhej strane, ekonomický vývoj bol negatívne poznačený pretrvávajúcou finančnou krízou, ktorá spôsobila najvýraznejší prepád globálnej ekonomickej aktivity od čias veľkej hospodárskej krízy.

Nepriaznivý ekonomický vývoj vo svete vplýval na spomalenie výkonnosti slovenskej ekonomiky už v poslednom štvrtroku 2008. V dôsledku finančnej krízy reálna ekonomika na Slovensku v roku 2009 poklesla o 4,7 % v porovnaní s rastom 6,4 % zaznamenaným v roku 2008. Z pohľadu jednotlivých štvrtrokov sa však pokles reálneho HDP v priebehu roka 2009 postupne zmiernoval z -5,7 % v 1. štvrtroku na -2,6 % vo 4. štvrtroku. Globálna ekonomická a finančná kríza sa prejavila v reálnej ekonomike Slovenska predovšetkým výrazným poklesom zahraničného obchodu. Súbežne so spomalením zahraničného dopytu došlo aj k zníženiu domáceho dopytu, predovšetkým v dôsledku poklesu jeho investičnej zložky. Nižší zahraničný dopyt sa prejavil v poklese ziskovosti firiem, hlavne nefinančných korporácií, ktorých investičné aktivity sa následne výrazne utlmili. Domáci spotrebný dopyt zaznamenal mierny nárast v dôsledku zvýšenia konečnej spotreby verejnej správy. Deficit bežného účtu platobnej bilancie sa v roku 2009 v porovnaní s predchádzajúcim rokom zmiernil predovšetkým vplyvom pozitívneho vývoja obchodnej bilancie, ako aj bilancie výnosov a bežných transferov. Kladné saldo obchodnej bilancie bolo však spôsobené výrazným poklesom dovozu, ktorý bol vyšší ako pokles vývozu. Prepád ekonomickej aktivity sa prejavil aj v náraste nezamestnanosti a poklese zamestnanosti predovšetkým v priemysle. Vplyvom nepriaznivého ekonomického vývoja sa spomalil medziročný rast nominálnych aj reálnych miezd. Produktivita práce sa v nominálnom i v reálnom vyjadrení v dôsledku výrazného poklesu HDP medziročne znížila. Jednotkové náklady práce však medzi-

ročne vzrástli predovšetkým vplyvom relatívne vysokého nárastu nominálnych kompenzácií na zamestnanca.

Cenový vývoj na Slovensku bol v roku 2009 ovplyvnený globálnym poklesom ekonomickej aktivity a následným znížením spotrebiteľského dopytu. Inflácia meraná harmonizovaným indexom spotrebiteľských cien sa na Slovensku v decembri na medziročnej báze nezmenila, čo v porovnaní s koncom roka 2008 predstavovalo spomalenie dynamiky cien o 3,5 percentuálneho bodu. V priemere za rok 2009 dosiahla inflácia 0,9 %. K poklesu domácej cenovej hladiny prispelo zníženie cien priemyselných tovarov v dôsledku spomalenia rastu cien energií spolu s výrazným poklesom cien pohonných látok. Takisto ceny potravín zaznamenali zápornú medziročnú dynamiku. Ceny služieb na medziročnej báze rástli pomalšie. Vývoj takmer všetkých cien výrobcov bol prevažne po celý rok 2009 charakterizovaný medziročným poklesom.

Vzhľadom na to, že Národná banka Slovenska sa od 1. januára 2009 stala členom Eurosystému, v oblasti úrokovej politiky podlieha rozhodnutiam Európskej centrálnej banky. Základnou úrokovou sadzbou sa stala sadzba pre hlavné refinančné operácie ECB. V priebehu roka 2009 ECB pristúpila štyrikrát k znižovaniu sadzby pre hlavné refinančné operácie, pričom od mája 2009 je táto sadzba na úrovni 1,0 %. Globálna finančná kríza výrazne umocnila význam eura pri ochrane slovenského finančného sektora a sprostredkovaní makroekonomického vývoja.

2.1 VÝVOJ EKONOMIKY

2.1.1 VÝVOJ CIEN

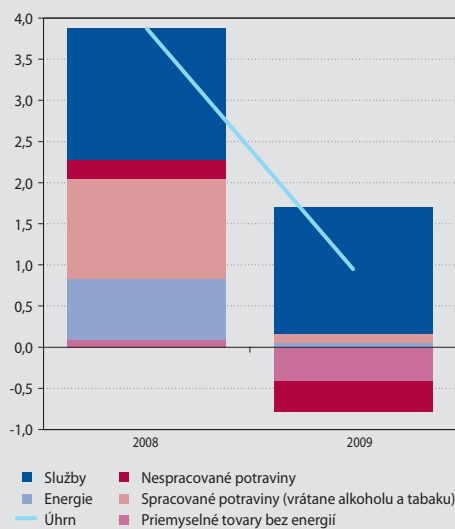
Spotrebiteľské ceny

Inflácia meraná harmonizovaným indexom spotrebiteľských cien (HICP)

Inflácia meraná harmonizovaným indexom spotrebiteľských cien v decembri 2009 na medziročnej báze stagnovala. V porovnaní s koncom roka 2008 to predstavovalo spomalenie jej dynamiky

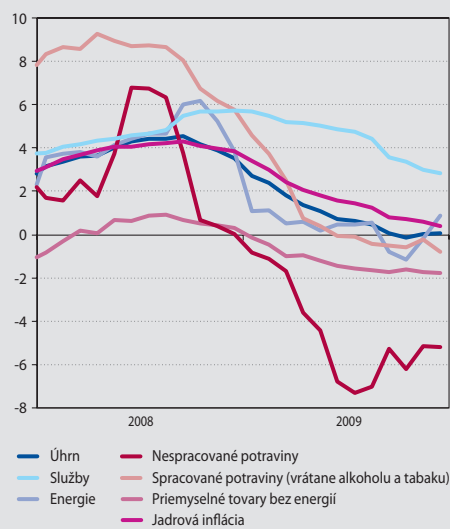

Graf 12 Štruktúra HICP inflácie (príspevky jednotlivých zložiek k celkovej priemernej inflácii) (p. b.)

Zdroj: ŠÚ SR a výpočty NBS.

Graf 13 Medziročná zmena cien jednotlivých subagregátov HICP inflácie (%)

Zdroj: ŠÚ SR.

o 3,5 percentuálneho bodu. V priemere za rok 2009 dosiahla inflácia hodnotu 0,9 % (v roku 2008 hodnotu 3,9 %) pri poklese cien tovarov o 0,8 % a raste cien služieb o 4,4 %. Medziročná miera jadrovej inflácie (úhrn bez energií a nespracovaných potravín) dosiahla v roku 2009 priemernú hodnotu 1,6 % a bola o 2,3 percentuálne body nižšia ako v predchádzajúcom roku.

Vonkajšie faktory boli určujúcimi pri cenovom vývoji v roku 2009, keď domáca cenová hladina bola ovplyvnená globálnym poklesom ekonomickej aktivity, čo sa prejavilo poklesom svetových cien energetických (ropa), ale aj neenergetických (poľnohospodárskych) komodít. Vývoj týchto komodít sa prejavil v inflácii na Slovensku vo forme nízkeho rastu cien energií, vo výraznom poklese cien pohonných látok, ako aj v znížení cien potravín. Spomalenie v spotrebiteľskom dopyte v súvislosti s neistotou z budúceho vývoja (rast nezamestnanosti, pokles zamestnanosti) vo svete spôsobil pokles cien priemyselných tovarov zahraničných a následne aj domácich. V cenách služieb v druhej polovici roka 2009 začalo dochádzať k spomaleniu ich dynamiky.

Tovary

Ceny potravín predstavovali v roku 2009 najvýraznejší deflačný faktor v cenách tovarov. Klesajúci trend cien agrokomodít z konca roka

2008 a začiatku roka 2009 sa prejavil na vývoji cien potravín. Ceny potravín boli za celý rok 2009 v priemere nižšie, čo bolo spôsobené znížením cien nespracovaných potravín pri pomalom raste cien spracovaných potravín. V cenách spracovaných potravín sa prejavilo aj zvyšovanie spotrebných daní na cigarety, ktoré sa zvýšili od februára 2009, ale vzhľadom na výrazné predzásobenie sa ich zvýšenie začalo v spotrebiteľských cenách prejavovať až od septembra a pokračovalo až do decembra 2009. Spomaľujúca sa dynamika cien energií bola odrazom vývoja cien pohonných látok a regulovaných cien energií. Ceny pohonných látok zaznamenali v roku 2009 priemerný pokles o 16,4 %, pričom v roku 2008 v priemere vzrástli o 6,4 %. Ceny priemyselných tovarov bez energií sa v priemere za rok 2009 znížili, a to vplyvom poklesu cien priemyselných tovarov dlhodobej spotreby (v priemere o 7,6 %). Na druhej strane ceny priemyselných tovarov krátkodobej spotreby boli vyššie v priemere o 1,3 %.

Služby

Ceny služieb zaznamenali v roku 2009 len veľmi mierne spomalenie tempa rastu, čo bolo ovplyvnené dynamickým rastom cien zdravotných služieb a služieb zubných lekárov, ako aj cien v autobusovej doprave a poštových služieb. Vývoj cien služieb bol ovplyvnený aj tým, že dynamika

**Tabuľka 2 Vývoj spotrebiteľských cien HICP (priemer za obdobie)
(medziročná zmena v %)**

	2008		2009				
	Dec.	Rok	1. Q	2. Q	3. Q	4. Q	Rok
Úhrn	3,5	3,9	2,3	1,1	0,4	0,0	0,9
Tovary	2,5	3,5	0,8	-0,9	-1,5	-1,5	-0,8
Priemyselné tovary	1,7	2,0	0,1	-0,6	-1,0	-1,2	-0,7
Priemyselné tovary bez energií	0,3	0,4	-0,5	-1,2	-1,6	-1,7	-1,3
Energie	3,8	4,5	0,9	0,4	0,1	-0,2	0,3
Potraviny	3,9	6,4	2,1	-1,4	-2,3	-2,1	-0,9
Potraviny – spracované (vrátane alkoholu a tabaku)	5,8	8,0	3,6	0,4	-0,4	-0,5	0,8
Potraviny – nespracované	0,0	3,0	-1,2	-5,0	-6,5	-5,5	-4,6
Služby	5,7	4,8	5,5	5,0	4,2	3,1	4,4
Jadrová inflácia (úhrn bez energií a nespracovaných potravín)	3,8	3,9	3,0	1,8	1,2	0,6	1,6
Úhrn bez energií	3,5	3,8	2,6	1,2	0,4	0,0	1,1

Zdroj: Výpočty NBS z podkladov ŠÚ SR.

cien sa vplyvom krízy, ako aj bazického efektu výraznejšie spomalila až v druhej polovici roka 2009. V rámci služieb boli zaznamenané najvýraznejšie poklesy v cenách telekomunikačných služieb a leteckej dopravy.

Ceny výrobcov

Vývoj takmer všetkých cien výrobcov (okrem stavebných prác) bol počas väčšej časti roka 2009 charakterizovaný ich medziročným poklesom. Hlavnou príčinou bol výrazný pokles cien ropy a potravinových produktov na svetových trhoch a aj bazický efekt ich dynamického rastu v predchádzajúcom roku. Cena ropy sa po rapidnom znižovaní od júla 2008 začiatkom roku 2009 odrazila od dna, ale až do novembra 2009 bola pod svojimi úrovňami spreď roka. Pokles cien poľnohospodárskych výrobkov kulminoval v 3. štvrtroku 2009. Dôsledkom vplyvu uvedených faktorov došlo v porovnaní s rokom 2008 k poklesu cien priemyselných výrobcov a k výraznému úhrnnému medziročnému poklesu cien poľnohospodárskych výrobkov. Poklesli aj ceny stavebných materiálov a ceny stavebných prác rástli v roku 2009 na medziročnej báze v priemere pomalšie ako v roku 2008.

Ceny priemyselných výrobcov

Spomaľovanie medziročného rastu cien priemyselných výrobcov, ktoré začalo už v posledných

mesiacoch roku 2008, sa zmenilo v apríli 2009 na pokles. Ten sa postupne v jednotlivých štvrtrokoch ešte prehĺboval predovšetkým v dôsledku pretrvávajúcich výrazných poklesov cien rafinovaných ropných produktov a klesajúcich cien energií.

Pokles medziročnej dynamiky cien produktov priemyselnej výroby v roku 2009 bol výsledkom poklesu všetkých zložiek a hlavne výrazného poklesu cien rafinovaných ropných produktov v priemere o 34,7 % (pred rokom rast o 17,9 %). Kým ceny potravinárskych výrobkov a výrobkov z gumy a plastu, ako aj ceny výroby kovov a kovových konštrukcií a elektrických zariadení pred rokom rástli, tak v roku 2009 poklesli aj ony na medziročnej báze. V roku 2009 sa mierne spomalil medziročný pokles cien dopravných prostriedkov (o 5,5 percentuálneho bodu na -1,2 %).

Spomalenie rastu cien energií spôsobil v roku 2009 predovšetkým vývoj cien výroby plynu a rozvodu plyných palív potrubím (pred rokom rast o 17,0 % a v roku 2009 pokles o 11,1 %). Ceny výroby a distribúcie elektriny rástli na medziročnej báze pomalšie (o 3 percentuálne body na 7,1 %) a medziročná dynamika cien dodávky pary a rozvodu studeného vzduchu sa oproti predchádzajúcemu

Tabuľka 3 Priemerný medziročný vývoj cien výrobcov (%)

	2008	2009				
		1.Q	2.Q	3.Q	4.Q	Rok
Ceny priemyselných výrobcov	6,1	2,0	-2,2	-4,6	-5,4	-2,5
Ceny nerastných surovín	16,8	15,7	3,4	-10,3	-16,0	-2,6
Ceny produktov priem. výroby	2,0	-4,5	-6,7	-7,2	-5,4	-5,9
Ceny energií	11,6	10,3	3,5	-1,3	-5,3	1,6
Ceny vodného a stočného	5,9	4,9	4,0	4,3	5,0	4,5
Ceny stavebných prác	5,6	4,3	2,8	1,9	1,6	2,7
Ceny stavebných materiálov	3,3	0,4	-5,8	-8,4	-9,0	-5,7
Ceny poľnohospodárskych výrobkov	5,9	-22,7	-27,7	-31,7	-16,1	-24,5
Ceny rastlinných výrobkov	19,7	-39,9	-41,6	-35,7	-14,8	-33,0
Ceny živočíšnych výrobkov	5,3	-13,2	-22,8	-25,2	-18,3	-19,9

Zdroj: ŠÚ SR.

Poznámka: Údaje sú uvedené podľa zrevizovanej klasifikácie ekonomických činností SK NACE Rev. 2.

roku zrýchlila (o 1,4 percentuálneho bodu na 8,0 %).

Ceny stavebných prác

Dynamika cien stavebných prác sa v roku 2009 v porovnaní s predchádzajúcim rokom spomalila, keď takmer rovnako medziročne rástli ceny opráv a údržby stavebnej povahy (2,8 %) aj ceny prác novej výstavby, modernizácií a rekonštrukcií budov a inžinierskych stavieb (2,7 %).

Ceny materiálov a výrobkov spotrebovaných v stavebníctve (materiálov a výrobkov tuzemských priemyselných výrobcov) v roku 2009 oproti predchádzajúcemu roku v priemere poklesli, a to vplyvom poklesu cien materiálov použitých na opravy a údržbu stavebnej povahy (-5,4 %) a cien materiálov v novej výstavbe, modernizáciách a rekonštrukciách (-5,7 %).

Ceny poľnohospodárskych výrobkov

Ceny poľnohospodárskych výrobkov poklesli v roku 2009 na medziročnej báze, čo bolo ovplyvnené hlavne poklesom cien rastlinných výrobkov, ako aj živočíšnych výrobkov.

Výrazný medziročný pokles cien rastlinnej produkcie súvisel najmä s postupným prechodom prudkého spomaľovania rastu cien od polovice roku 2008 do poklesu ešte v septembri 2008, ktorý pretrvával počas celého roka 2009. Rozhodujúci podiel na tom mal vývoj cien obilnín a strukovín (priemerný pokles o -33,9 %, resp. o -35,5 %).

Úhrnný medziročný pokles cien živočíšnych výrobkov spôsobil predovšetkým pokles cien surového kravského mlieka (-33,1 %), jatočných ošípaných (-6,3 %) a jatočnej hydiny (-18,8 %). Mierne pod úrovňou predchádzajúceho roka bola v roku 2009 medziročná dynamika priemerných cien jatočného hovädzieho dobytku vrátane teliat (-0,4 %) a konzumných slepačích vajec (-2,3 %).

Vývoj cien výrobcov bol v roku 2009 ovplyvňovaný do značnej miery hospodárskou recesiou, ale v jednotlivých odvetviach prebiehal s rôznou intenzitou a s určitými časovými posunmi.

2.1.2 HRUBÝ DOMÁCI PRODUKT

Hrubý domáci produkt (HDP) v roku 2009 podľa predbežného odhadu Štatistického úradu SR poklesol medziročne o 4,7 % v stálych cenách v porovnaní s rastom o 6,4 % v roku 2008.

Na pokles v roku 2009 vplýval z hľadiska použitia pokles zahraničného aj domáceho dopytu. Z produkčného pohľadu k zníženiu HDP oproti roku 2008 prispel hlavne priemysel a služby. Nominálny objem vytvoreného HDP predstavoval 63 332 mil. €, čo bolo o 5,8 % menej ako pred rokom.

Z pohľadu jednotlivých štvrtkov roku 2009 sa pokles reálneho HDP postupne zmiernoval z -5,7 % v 1. štvrtroku na -2,6 % vo 4. štvrtroku.

Po očistení od sezónnych vplyvov zaznamenal HDP výrazný medzištvrtkový pokles len

Graf 14 Vývoj reálneho hrubého domáceho produktu (medziročný rast v %)

Zdroj: ŠÚ SR.

v 1. štvrťroku 2009. V nasledujúcich štvrťrokoch už dochádzalo k postupnému oživovaniu ekonomickej aktivity, keď HDP medzištvrťročne rástol.

Ponuková stránka HDP

Tvorbu HDP v roku 2009 negatívne ovplyvnil vývoj pridanej hodnoty, ktorá poklesla medziročne o 4,6 % v stálych cenách (pred rokom rast o 6,9 %) a podobne tlmiaco pôsobili čisté dane z produktov (daň z pridanej hodnoty, spotrebná daň, daň z dovozu po očistení od subvencií), ktoré poklesli o 5,6 % (v roku 2008 pokles o 0,5 %).

Vývoj pridanej hodnoty bol ovplyvnený hlavne poklesom v priemysle, stavebníctve a obchodných službách. Naopak rast pridanej hodnoty dosiahli v roku 2009 pôdohospodárstvo, finančné a verejné služby.

Tabuľka 4 Tvorba hrubého domáceho produktu a jeho zložiek (index, ROMR = 100, stále ceny)

	2008	2009				
	Rok	1.Q	2.Q	3.Q	4.Q	Rok
Hrubá produkcia	106,7	85,9	86,8	89,9	93,9	89,2
Medzispotreba	106,6	81,8	81,6	85,5	91,5	85,2
Pridaná hodnota	106,9	93,0	94,9	95,8	97,8	95,4
Čisté dane z produktov ¹⁾	99,5	108,8	90,1	88,0	93,9	94,4

Zdroj: ŠÚ SR.

¹⁾ Daň z pridanej hodnoty, spotrebná daň, daň z dovozu, mínus subvencie.

Tabuľka 5 Vývoj hrubého domáceho produktu podľa odvetví (index, ROMR = 100, stále ceny)

	2008	1.Q 09	2.Q 09	3.Q 09	4.Q 09	2009
	2007	1.Q 08	2.Q 08	3.Q 08	4.Q 08	2008
HDP	106,2	94,3	94,5	95,1	97,4	95,3
v tom:						
Pôdohospodárstvo	97,4	114,5	110,5	127,3	87,6	110,2
Priemysel	107,0	81,4	86,9	100,0	100,1	91,7
Stavebníctvo	105,6	87,9	108,1	105,0	92,4	98,2
Obchod, hotely a reštaurácie a doprava	113,2	84,8	92,7	84,5	85,6	86,9
Finančné sprostredkovanie a nehnuteľnosti	111,1	115,7	108,5	91,2	103,0	103,8
Verejná správa, školstvo, zdravotníctvo a ostatné spoločenské, sociálne a osobné služby	95,2	106,8	92,7	100,5	111,7	102,9
Čisté dane z produktov ¹⁾	99,5	108,8	90,1	88,0	93,9	94,4

Zdroj: ŠÚ SR.

¹⁾ Daň z pridanej hodnoty, spotrebná daň, daň z dovozu mínus subvencie.

Tabuľka 6 Vývoj hrubého domáceho produktu podľa použitia (index, ROMR = 100, stále ceny)

	2008	2009				
	Rok	1.Q	2.Q	3.Q	4.Q	Rok
Hrubý domáci produkt	106,2	94,3	94,5	95,1	97,4	95,3
Domáci dopyt	106,0	96,1	93,3	93,8	93,4	94,1
Konečná spotreba	105,8	99,6	101,9	99,7	99,4	100,1
Konečná spotreba domácností	106,1	99,1	100,5	99,7	98,1	99,3
Konečná spotreba verejnej správy	105,3	101,3	106,9	99,8	102,9	102,8
Neziskové inštitúcie slúžiace domácnostiam	101,6	98,3	98,1	98,5	98,4	98,3
Tvorba hrubého fixného kapitálu	101,8	96,1	82,3	88,6	92,7	89,5
Vývoz výrobkov a služieb	103,2	74,8	79,7	85,0	94,8	83,5
Dovoz výrobkov a služieb	103,1	77,7	77,8	84,4	89,7	82,4

Zdroj: ŠÚ SR.

Dopytová stránka HDP

Z hľadiska použitia vplývalo na pokles ekonomiky v roku 2009 zníženie domáceho aj zahraničného dopytu (-5,8 %, resp. -16,5 %).

V rámci domáceho dopytu v roku 2009 najviac poklesol investičný dopyt, pričom negatívne k vývoju HDP prispelo aj výrazné znížovanie stavu zásob. Spotrebná zložka vzrástla len veľmi mierne, najmä v dôsledku rastu verejnej

spotreby, pričom spotreba domácností poklesla o 0,7 %.

Domáci investičný dopyt

Zníženie zahraničného dopytu sa prejavilo aj v poklese ziskovosti firiem a následne v nižšej tvorbe hrubého fixného kapitálu. Z hľadiska jednotlivých sektorov najviac poklesla investičná aktivita finančných a nefinančných korporácií. Tvorba fixných investícií v sekto-

Tabuľka 7 Štruktúra tvorby hrubého fixného kapitálu za rok 2009 (bežné ceny)

	Tvorba hrubého fixného kapitálu (mil. EUR)	Podiel (%)	Indexy	
			2008/2007	2009/2008
Hospodárstvo SR spolu	14 943,2	100,0	103,8	89,4
v tom podľa sektorov:				
Nefinančné korporácie	10 082,8	67,5	101,4	87,5
Finančné korporácie	1 79,9	1,2	108,3	63,4
Verejná správa	1 241,6	8,3	114,4	94,5
Domácnosti	3 394,0	22,7	108,1	95,9
Neziskové inštitúcie	44,9	0,3	105,5	76,1
z toho podľa klasifikácie produkcie:				
Stroje a zariadenia	7 211,2	48,3	113,5	102,3
v tom: Ostatné stroje a zariadenia	5 510,5	36,9	114,5	105,6
Dopravné zariadenia	1 700,8	11,4	110,7	92,8
Stavby	6 578,9	44,0	100,0	79,4
v tom: Budovy na bývanie	1 479,8	9,9	107,9	94,8
Ostatné stavby	5 099,2	34,1	98,4	75,9

Zdroj: Výpočty NBS z údajov ŠÚ SR.

Tabuľka 8 Vývoj investícií a úspor (% , bežné ceny)		
	2008	2009
Miera úspor ¹⁾	25,8	19,9
Miera hrubých investícií ²⁾	28,1	20,6
Miera fixných investícií ³⁾	24,9	23,6
Miera krytia investícií úsporami ⁴⁾	92,0	96,7

Zdroj: Výpočty NBS z údajov ŠÚ SR.
1) Podiel hrubých domácich úspor (HDP mínus konečná spotreba spolu) na HDP.
2) Podiel tvorby hrubého kapitálu na HDP.
3) Podiel tvorby hrubého fixného kapitálu na HDP.
4) Pomer hrubých domácich úspor a hrubých investícií.

re domácností a verejnej správy poklesla len mierne.

Z hľadiska klasifikácie produkcie vzrástli na základe revidovaných údajov ŠÚ SR iba investície do strojov, a to najmä do ostatných strojov a zariadení. Investície do dopravných zariadení a do stavieb zaznamenali v roku 2009 pokles.

V roku 2009 sa zvýšil podiel domácich usporení zdrojov na financovaní investičného dopytu. V roku 2008 pripadalo na jedno euro hrubých investícií 92,0 centov hrubých úspor v ekonomike, pričom v roku 2009 sa tento pomer zvýšil na 96,7 centa. Tento rast bol spôsobený výraznejším poklesom medzioročne dynamiky hrubých investícií v porovnaní s poklesom úspor.

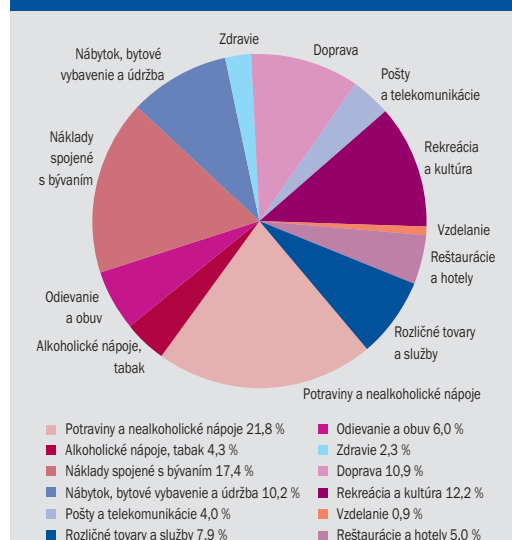
Domáci spotrebný dopyt

Výdavky na konečnú spotrebu za rok 2009 medziročne vzrástli len mierne, k čomu prispela hlavne spotreba verejnej správy, pričom spotreba domácností a neziskových organizácií slúžiacich domácnostiam poklesla. Z hľadiska štruktúry konečnej spotreby v roku 2009 došlo v porovnaní s minulým rokom k spomaleniu dynamiky konečnej spotreby verejnej správy, najmä z dôvodu pomalšieho rastu medzispotreby. Konečná spotreba domácností za rok 2009 medziročne poklesla reálne o 0,7 % a jej podiel na celkovom objeme HDP bol 54,1 % (51,9 % pred rokom). Pokles súkromnej spotreby bol spôsobený zhoršením situácie na trhu práce (pokles zamestnanosti, spomalenie rastu miezd) v dôsledku prepadu výroby, ako aj poklesom spotrebiteľskej dôvery. V súvislosti so znižovaním spotreby domácností zároveň došlo aj k nárastu miery úspor.

Pri hodnotení vývoja konečnej spotreby domácností z hľadiska jednotlivých skupín spotrebných výdavkov za rok 2009 sa zrýchlil iba rast výdavkov domácností na potraviny a nealkoholické nápoje (3,7 % oproti 2,2 % v roku 2008). Poklesli hlavne výdavky na nábytok a bývanie, rekreácie a kultúru, odievanie a obuv, reštaurácie a hotely a výdavky na dopravu. Naďalej najväčšiu časť spotreby tvorili potraviny a nealkoholické nápoje (21,8 %). Druhou najväčšou položkou boli výdavky spojené s bývaním (17,4 %). Podiel týchto dvoch položiek na spotrebe domácností v porovnaní s rokom 2008 vzrástol o 0,7 percentuálneho bodu.

K medziročnému poklesu konečnej spotreby domácností najviac prispeli spotrebné výdavky

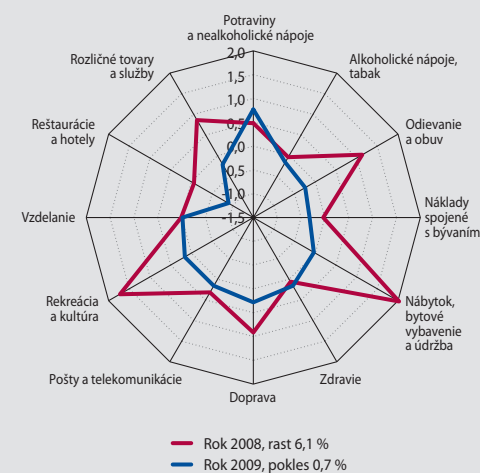
Graf 15 Štruktúra konečnej spotreby domácností v roku 2009 (podiel v %)

Zdroj: ŠÚ SR.

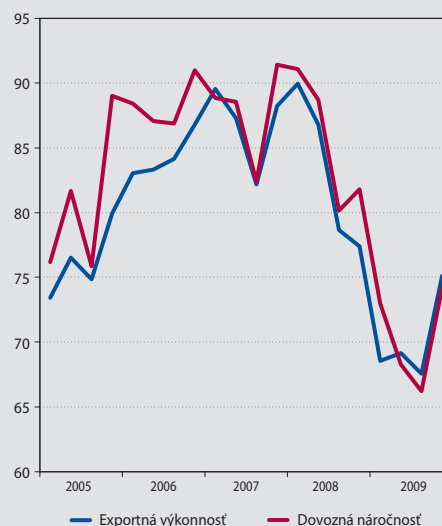

Graf 16 Príspevky jednotlivých skupín spotrebných výdavkov k rastu konečnej spotreby domácností (p. b.)

Zdroj: Výpočty NBS z údajov ŠÚ SR.

Graf 17 Vývoj exportnej výkonnosti a dovoznej náročnosti (%)

Zdroj: ŠÚ SR.

na reštaurácie a hotely a náklady spojené s bývaním ako prirodzený dôsledok krízy.

Vývoz a dovoz výrobkov a služieb

V roku 2009 sa vplyvom nízkeho zahraničného dopytu znížil tak objem vývozu tovarov a služieb, ako aj objem dovozu (-20,4%, resp. -22,3% v bežných cenách). Vplyvom výraznejšieho prepadu dovozu (aj z dôvodu znižovania stavu zásob a nižšieho domáceho dopytu) bol nominálny čistý vývoz v miernom deficite 138,6 mil. € (v roku 2008 dosiahol deficit 1 512,6 mil. €). V stálych cenách došlo k prepadu exportu o 16,5% a importu o 17,6%, čo sa premietlo do kladného príspevku čistého exportu (0,5 percentuálneho bodu).

Exportná výkonnosť slovenskej ekonomiky sa v roku 2009 medziročne zhoršila o 12,9 percentuálneho bodu, keď podiel vývozov výrobkov a služieb na HDP v bežných cenách dosiahol 70,1%. Dovožná náročnosť sa medziročne spomalila na úroveň 70,4% (pred rokom 85,3%). Otvorenosť slovenskej ekonomiky meraná podielom vývozu a dovozu výrobkov a služieb na nominálnom HDP dosiahla v roku 2009 140,5%.

Príjmy a výdavky domácností

Podľa predbežných údajov ŠÚ SR v roku 2009 dosiahli bežné príjmy¹ domácností 54,8 mld. € pri medziročnom nominálnom raste o 0,9% (re-

álne poklesli o 0,1%). Oproti roku 2008 sa ich dynamika v nominálnom vyjadrení spomalila o 9,6 percentuálneho bodu. V rámci bežných príjmov najrýchlejšiu dynamiku rastu zaznamenali sociálne dávky (8,5%). Z celkového objemu bežných príjmov najväčšiu časť tvorili odmeny zamestnancov, ktoré medziročne poklesli o 0,8%.

Bežné výdavky² domácností (výdavky, ktoré platí obyvateľstvo iným sektorom a priamo ich nespotrebuje) medziročne vzrástli o 1,2% (reálne vzrástli o 0,2%) a dosiahli 15,0 mld. €. V rovnakom období minulého roka bežné výdavky vzrástli o 12,1%. Medziročný rast bežných výdavkov súvisel najmä s rastom sociálnych príspevkov a ostatných bežných transferov.

Po úhrade bežných výdavkov z bežných príjmov zostal domácnostiam na ďalšie použitie hrubý disponibilný dôchodok vo výške 39,8 mld. €, ktorý medziročne vzrástol o 0,8% (pred rokom o 10,0%). Z disponibilného dôchodku použili domácnosti na konečnú spotrebu 94,7%, zvyšok smeroval do hrubých úspor, ktoré medziročne vzrástli o 3,8%. Miera hrubých úspor domácností dosiahla 7,7% a bola o 0,3 percentuálneho bodu vyššia ako pred rokom. Vzhľadom na neistotu vo vývoji na trhu práce pristúpili domácnosti k šetreniu aj napriek poklesu odmien, ktoré boli v rámci bežných príjmov doplnené hlavne platbami zo

¹ Hrubý zmiešaný dôchodok domácností zahŕňa zisk a dôchodok z podnikania drobných podnikateľov, je v ňom zahrnutá aj hodnota samozásobovania domácností poľnohospodárskymi produktmi, imputované nájomné a príspevok domácností na vlastnej individuálnej bytovej výstavbe. Dôchodky z majetku príjmové zahŕňajú úroky, dividendy, dôchodky z prenájmu pôdy a iné. Ostatné bežné transfery príjmové zahŕňajú domácnostiam vyplatené poisťné náhrady z poisťovní, výhry zo stávk atď.

² Dôchodky z majetku výdavkové zahŕňajú úroky platené domácnosťami za úvery a iné platby uvedeného charakteru. Ostatné bežné transfery výdavkové zahŕňajú platby za rôzne druhy neživotného poistenia, životné a zdravotné poistenia. Sociálne príspevky zahŕňajú priame dane a poplatky platené do ŠR, príspevok platený do zdravotných poisťovní, do sociálnej poisťovne a do fondu zamestnanosti atď.

Tabuľka 9 Tvorba a použitie dôchodkov v sektore domácností (EUR, bežné ceny)

	mld. EUR		ROMR = 100 v %		Podiel v %	
	Rok 2008	Rok 2009	2008 2007	2009 2008	Rok 2008	Rok 2009
Odmeny zamestnancov	25,8	25,6	107,3	99,2	47,4	46,6
z toho: Hrubé mzdy a platy	20,0	19,8	105,5	98,9	36,8	36,1
Hrubý zmiešaný dôchodok	16,8	16,7	115,2	99,3	30,9	30,4
Dôchodky z majetku – príjmové	1,9	1,9	125,1	101,9	3,5	3,5
Sociálne dávky	7,9	8,6	106,9	108,5	14,6	15,7
Ostatné bežné transfery – príjmové	2,0	2,1	118,7	104,8	3,6	3,8
Bežné príjmy spolu	54,4	54,8	110,5	100,9	100,0	100,0
Dôchodky z majetku – výdavkové	0,9	0,7	107,7	81,2	5,8	4,7
Bežné dane z dôchodkov, majetku atď.	2,2	2,1	110,2	96,5	14,9	14,2
Sociálne príspevky	9,7	10,0	110,8	103,2	65,1	66,4
Ostatné bežné transfery – výdavkové	2,1	2,2	122,8	105,0	14,2	14,7
Bežné výdavky spolu	14,8	15,0	112,1	101,2	100,0	100,0
Hrubý disponibilný dôchodok	39,5	39,8	110,0	100,8	-	-
Úprava vyplývajúca zo zmien čistého majetku domácností v rezervách penzijných fondov	1,0	0,9	105,2	91,7	-	-
Konečná spotreba domácností	37,6	37,7	110,9	100,3	-	-
Hrubé úspory domácností	2,9	3,1	97,8	103,8	-	-
Podiel hrubých úspor na hrubom disponibilnom dôchodku (%)	7,4	7,7	-	-	-	-

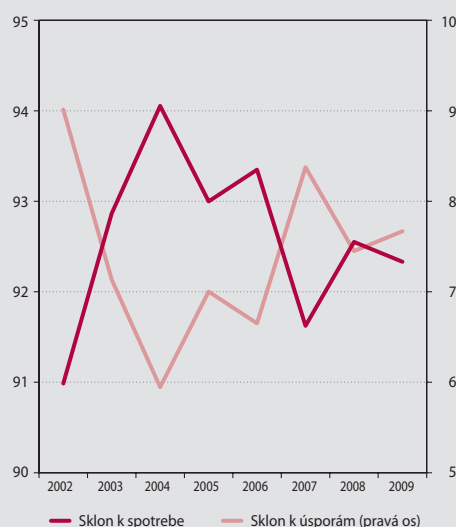
Zdroj: ŠÚ SR.

strany štátu (vo forme sociálnych príspevkov). Zvýšené šetrenie domácností spolu s miernym rastom príjmov sa prejavili aj vo výraznom spomalení rastu konečnej spotreby domácností.

2.1.3 TRH PRÁCE

Zamestnanosť

Pokles ekonomickej aktivity sa prejavil aj vo vývoji zamestnanosti, ktorá podľa metodiky národných účtov (ESA 95) medzioročne poklesla o 2,4% (v roku 2008 vzrástla o 2,8%). Vplyvom hospodárskej krízy začalo dochádzať vo firmách SR k obmedzovaniu výroby. V snahe zachovať zamestnanosť pristúpili zamestnávateľi najprv k redukcii odpracovaných hodín. To sa prejavilo vo výraznejšom poklese v roku 2009 v porovnaní s poklesom zamestnanosti (o 6,5%). Pokles odpracovaných hodín sa však v priebehu roka postupne zmierňoval, v poslednom štvrtroku odpracované hodiny dokonca medzikvartálne vzrástli. Vplyvom tohto efektu nedošlo k výraznému poklesu počtu za-

Graf 18 Sklon domácností k úsporám a spotrebe (%)

Zdroj: ŠÚ SR, výpočty NBS.

M E N O V Ý V Ý V O J

mestnancov už začiatkom roka 2009, ale ich pokles bol v priebehu roka postupný.

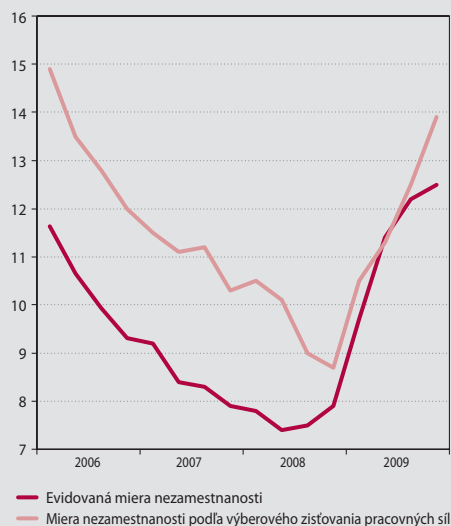
Z hľadiska odvetvového členenia bol pokles zamestnanosti v roku 2009 ovplyvnený hlavne poklesom zamestnanosti v priemysle. Úroveň spred roka však nedosiahli ani poľnohospodárstvo a finančné sprostredkovanie. Na druhej strane medziročne najviac vzrástla zamestnanosť v nehnuteľnostiach a prenájme, v stavebníctve a vo verejných službách.

V roku 2009 došlo aj k poklesu osôb pracujúcich v zahraničí a ich počet sa medziročne znížil o 23,0 %. V rámci domácej ekonomiky došlo k poklesu počtu zamestnancov (o 4,8 %). Na druhej strane počet podnikateľov sa medziročne zvýšil (o 10,7 %), k čomu prispel najmä rast podnikateľov bez zamestnancov (o 12,7 %).

Nezamestnanosť

Nepriaznivá situácia na trhu práce doma aj v zahraničí sa premietla do vývoja nezamestnanosti. Podľa výberového zisťovania pracovných síl sa počet nezamestnaných v roku 2009 me-

Graf 19 Vývoj miery nezamestnanosti (%)

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny a ŠÚ SR.

dziročne zvýšil o 25,9 %. Výrazný nárast počtu nezamestnaných sa premietol do miery nezamestnanosti, ktorá v roku 2009 predstavovala

Tabuľka 10 Vývoj ukazovateľov trhu práce

	2008	2009				
	Rok	1.Q	2.Q	3.Q	4.Q	Rok
Nominálna mzda (EUR)	723,0	710,5	732,5	722,5	813,2	744,5
Nominálna mzda (index)	108,1	104,7	102,8	102,5	102,1	103,0
Reálna mzda (index)	103,3	101,7	100,9	101,3	101,6	101,4
Kompenzácie na zamestnanca nominálne ESA 95 (index)	108,1	106,5	106,4	104,8	102,1	104,7
Kompenzácie na zamestnanca reálne ESA 95 (index)	103,5	103,0	104,9	104,9	102,0	103,5
Produktivita práce z HDP (index, b. c.)	106,5	95,6	96,4	100,0	102,9	98,7
Produktivita práce z HDP (index, s. c.)	103,5	96,9	98,4	100,9	103,2	99,8
Produktivita práce z HDP podľa ESA 95 (index, b. c.)	106,3	93,3	93,7	97,9	101,0	96,5
Produktivita práce z HDP podľa ESA 95 (index, s. c.)	103,3	94,6	95,7	98,8	101,4	97,7
Zamestnanosť podľa štatistického výkazníctva (index)	102,6	97,3	96,0	94,3	94,4	95,5
Zamestnanosť podľa VZPS ¹⁾ (index)	103,2	99,9	98,9	95,7	94,5	97,2
Zamestnanosť podľa ESA 95 (index)	102,8	99,6	98,7	96,3	96,0	97,6
Miera evidovanej nezamestnanosti (%)	7,7	9,7	11,4	12,2	12,5	11,4
Miera nezamestnanosti podľa VZPS ¹⁾ (%)	9,6	10,5	11,3	12,5	13,9	12,1
Jednotkové náklady práce nominálne (ULC) ²⁾	102,5	112,6	111,1	106,0	100,6	107,6
Spotrebiteľské ceny (priemerný index)	104,6	103,0	101,9	101,2	100,5	101,6

Zdroj: ŠÚ SR a výpočty NBS z údajov ŠÚ SR.

1) Výberové zisťovanie pracovných síl.

2) Podiel rastu kompenzácií na zamestnanca v bežných cenách a rastu produktivity práce ESA 95 v stálych cenách.

12,1 % a v porovnaní s rokom 2008 vzrástla o 2,5 percentuálneho bodu. Rastúcu tendenciu vo vývoji nezamestnanosti potvrdili aj údaje o evidovanej nezamestnanosti. Podľa evidencie úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, dosiahla miera nezamestnanosti v roku 2009 v priemere 11,4 % a v porovnaní s rokom 2008 vzrástla o 3,7 percentuálneho bodu.

Mzdy, produktivita práce

Vplyv hospodárskej krízy sa v roku 2009 prejavil aj vo vývoji priemernej mesačnej nominálnej mzdy, ktorej dynamika sa v porovnaní s rokom 2008 spomalila o 5,1 percentuálneho bodu a dosiahla 3,0 % (744,5 €). Najvyšší rast nominálnej mzdy v roku 2009 zaznamenali administratívne služby (9,0 %), vzdelávanie (7,3 %), umenie, zábava a rekreácia (6,4 %), ostatné činnosti (5,6 %), zdravotníctvo a sociálna pomoc (5,4 %) a verejná správa, obrana a sociálne zabezpečenie (5,0 %). Na druhej strane úroveň priemernej nominálnej mzdy pred roka nedosiahli ubytovacie a stravovacie služby, činnosti v oblasti nehnuteľností a obchod. Odvetvie priemyslu, ktoré bolo hospodárskou krízou zasiahnuté najviac, zaznamenalo spomalenie priemernej nominálnej mzdy v porovnaní s rokom 2008 o 4,3 percentuálneho bodu (na 2,6 %).

Dynamika reálnej mzdy sa oproti roku 2008 spomalila o 1,9 percentuálneho bodu (z 3,3 % na 1,4 %).

V roku 2009 produktivita práce (HDP na zamestnanca hospodárstva) medziročne poklesla tak v nominálnom, ako aj v reálnom vyjadrení. Tento pokles súvisel s výrazným poklesom HDP v roku 2009. Dynamika rastu reálnej produktivity práce zaostala za rastom reálnej mzdy o 1,6 percentuálneho bodu.

Jednotkové náklady práce v roku 2009 medziročne vzrástli o 7,6 %, kým medziročná inflácia (HICP) dosiahla 0,9 %. V porovnaní s rokom 2008 tak zaznamenali zrýchlenie o 5,1 percentuálneho bodu. Dôvodom takéhoto vývoja bol najmä pokles reálnej produktivity práce pri relatívne vysokom raste nominálnych kompenzácií na zamestnanca.

2.1.4 FINANČNÉ HOSPODÁRENIE

Podľa predbežných údajov ŠÚ SR vytvorili nefinančné a finančné korporácie v roku 2009 zisk v objeme 7 352,9 mil. €. Vytvorený zisk v porovnaní s minulým rokom poklesol o 18 % predovšetkým v dôsledku výrazne nižšej tvorby zisku v nefinančných korporáciách o 30,9 %. Nepriaznivý trend ziskovosti nefinančných korporácií bol však čiastočne kompenzovaný pozitívnym vývojom hospodárenia finančných korporácií, ktoré v porovnaní so stratou vytvorenou v minulom roku dosiahli v roku 2009 zisk.

Pokles ziskovosti nefinančných korporácií súvisel s nižšou tvorbou zisku vo všetkých odvetviach s výnimkou činností v oblasti nehnuteľností, kde kladný hospodársky výsledok vzrástol medziročne o 14,1 %. Najvýraznejšie sa na znížení zisku nefinančných korporácií podieľali odvetvia: priemysel (medziročný pokles zisku o 29,9 %) a veľkoobchod, maloobchod, oprava motorových vozidiel a motocyklov (medziročný pokles zisku o 41,5 %). Ziskovosť v odvetví priemyslu bola na jednej strane negatívne ovplyvnená vývojom hospodárenia v priemyselnej výrobe, čo bolo čiastočne kompenzované medziročným rastom zisku v odvetví dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu.

Finančné korporácie vytvorili v roku 2009 zisk 767,3 mil. € v porovnaní so stratou 642,5 mil. € dosiahnutou v roku 2008. Na zlepšení finančné-

Tabuľka 11 Výsledky finančného hospodárenia (mld. EUR, bežné ceny)

Hospodársky výsledok pred zdanením ¹⁾	2006	2007	2008	2009	Index 2009/2008
Nefinančné a finančné korporácie spolu	8,92	10,86	8,97	7,35	82,0
z toho:					
Nefinančné korporácie	9,31	10,24	9,53	6,59	69,1
Finančné korporácie	-0,38	0,61	-0,64	0,77	-
v tom: NBS	-1,50	-0,65	-1,23	0,07	-
Finančné korporácie bez NBS	1,12	1,26	0,58	0,70	119,1

Zdroj: ŠÚ SR a NBS.

1) Neauditovaný hospodársky výsledok.

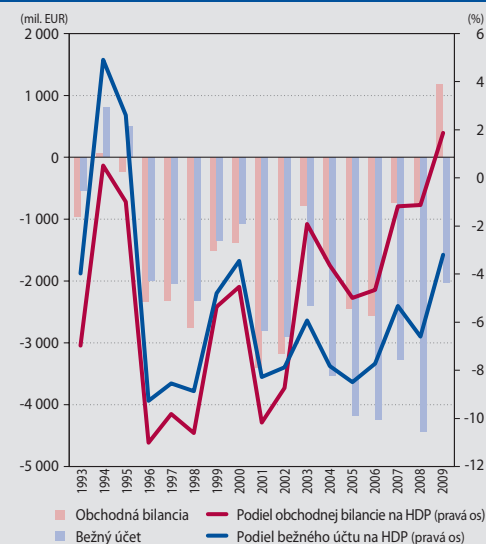
ho hospodárenia finančných inštitúcií sa podieľali predovšetkým peňažné finančné inštitúcie a NBS. Medziročná dynamika zisku finančných korporácií bez NBS dosiahla 19,1 %. Kladný hospodársky výsledok zaznamenali aj poisťovacie korporácie a penzijné fondy a ostatní finanční sprostredkovatelia.

2.2 PLATOBNÁ BILANCIA

2.2.1 BEŽNÝ ÚČET

V roku 2009 dosiahol bežný účet platobnej bilancie deficit 2 023,4 mil. € a oproti predchádzajúcemu roku sa znížil o 2 409,0 mil. €. Hlavným faktorom medziročného poklesu deficitu bežného účtu bol zlepšený vývoj obchodnej bilancie a bilancie výnosov a v menšej miere aj bilancie bežných transferov. Naopak, horšie ako v roku 2008 sa vyvíjala bilancia služieb. Podiel deficitu bežného účtu na HDP v bežných cenách dosiahol 3,2 %, pri medziročnom poklese o 3,4 percentuálneho bodu (podiel salda bežného účtu bez dividend a reinvestovaného zisku bol kladný, vo výške 1,4 %, zatiaľ čo v roku 2008 dosiahol deficit 1,5 %). Podobne aj podiel salda obchodnej bilancie na HDP dosiahol v roku 2009 kladnú hodnotu 1,9 %, zatiaľ čo v roku 2008 bola hodnota tohto ukazovateľa na úrovni -1,1 %. Vplyv finančnej a hospodárskej krízy na vývoj bežného účtu sa v roku 2009 prejavil poklesom objemu vývozu a dovozu tovarov a služieb, ako aj medziročným zlepšením bilancie

Graf 20 Vývoj bežného účtu a obchodnej bilancie v rokoch 1993 – 2009 (%)

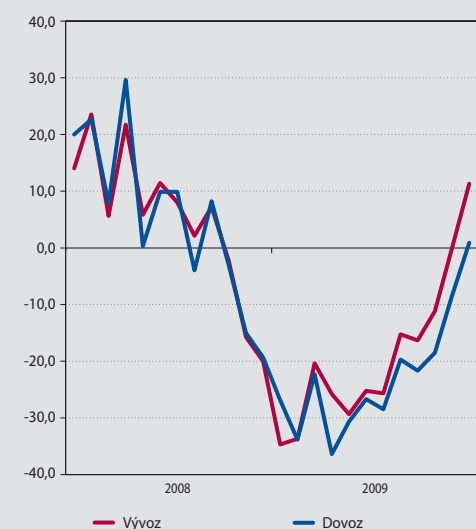
Zdroj: NBS.

výnosov (nižšie dividendy a reinvestovaný zisk z dôvodu nižšej ziskovosti podnikov). Negatívny vplyv krízy na vývoz sa na strane dovozu vyrovnal existujúcou dovoznou náročnosťou, poklesom cien surovín, ako aj poklesom stavu zásob v ekonomike, nižším dovozom investícií a znížením spotrebného dopytu. Uvedené faktory umožnili dosiahnutie prebytku obchodnej bilancie. Zahraničný dopyt bol hlavným faktorom, ktorý sa podieľal na prepade dynamiky vývozu SR s podobným vplyvom ako na eko-

Tabuľka 12 Bežný účet platobnej bilancie (mil. EUR)

	Rok 2008	Rok 2009
Obchodná bilancia	-757,8	1 186,9
Vývoz	49 522,3	39 715,6
Dovoz	50 280,1	38 528,7
Bilancia služieb	-488,0	-1 246,2
Bilancia výnosov	-2 293,7	-1 287,9
z toho: Výnosy z investícií	-3 584,9	-2 387,6
z toho: Reinvestovaný zisk	-557,7	-498,8
Bežné transfery	-892,9	-676,2
Bežný účet spolu	-4 432,4	-2 023,4
Podiel bežného účtu na HDP v %	-6,6	-3,2
Podiel bežného účtu (bez dividend a reinvestovaného zisku) na HDP v %	-1,5	1,4

Zdroj: NBS, ŠÚ SR (HDP).

Graf 21 Medziročné dynamiky vývozu a dovozu (%)

Zdroj: NBS a ŠÚ SR.

Graf 22 Medziročné dynamiky vývozu SR a dovozu EÚ 27 (%)

Zdroj: NBS, ŠÚ SR a Eurostat.

nomiky okolitých krajín, ktoré napriek výraznému dočasnému oslabeniu výmenných kurzov zaznamenali podobne výrazné spomalenia exportnej výkonnosti.

Obchodná bilancia zaznamenala prebytok vo výške 1 186,9 mil. €. Tak vývoz, ako aj dovoz sa v porovnaní s predchádzajúcim rokom výrazne prepadli, keď vývoz v roku 2009 poklesol o 19,8% a dovoz o 23,4%. Vývoj medziročných dynamík vývozu a dovozu bol v priebehu roka nerovnomerný, pričom ich výrazný prepád v prvom štvrtroku sa postupne zmiernoval. Výrazná akcelerácia vývozu aj dovozu koncom roka súvisiaca s postupným obnovovaním zahraničného dopytu umožnila dosiahnutie kladných hodnôt. Vplyv hospodárskej krízy sa prostredníctvom zníženého zahraničného dopytu prejavil na strane vývozu vo všetkých skupinách tovarov, pričom zmiernovanie prepádu dynamiky vývozu koncom roka bolo najviac ovplyvnené zvýšeným vývozom osobných automobilov.

Za dvanásť mesiacov roka 2009 poklesol v porovnaní s rovnakým obdobím roku 2008 najvýraznejšie vývoz strojov a dopravných zariadení, ktorý tvoril takmer polovicu celkového poklesu vývozu a bol ovplyvnený najmä medziročne nižším vývozom podskupiny dopravných zariadení a poklesom vývozu osobných automobilov. V podskupine strojov bol medziročne nižší

vývoz zaznamenaný vo vývoze strojov na automatické spracovanie údajov, hriadeľov, čerpadiel a ložísk. Pokles vývozu podskupiny strojov bol začiatkom roka 2009 čiastočne spomaľovaný medziročným nárastom vývozu televíznych prijímačov. Pozitívny vplyv rastu vývozu tejto skupiny tovarov bol však najmä dôsledkom vývoja v prvých štyroch mesiacoch roka, keďže od mája vývoz televíznych prijímačov medziročne klesal a za celý rok 2009 poklesol o 3,4%. Okrem strojov a dopravných zariadení sa znížil aj objem vývozu v skupine chemických výrobkov a polotovarov. Nižší prírastok bol ovplyvnený najmä medziročne nižším vývozom polotovarov (najmä železa a ocele a predmetov zo železa a ocele) a v menšej miere tiež nižším vývozom chemických výrobkov (najmä nižší vývoz plastov, kaučuku a výrobkov z nich), čo čiastočne súviselo aj s cenovým vývojom týchto komodít. Najmiernejší medziročný pokles vývozu sa zaznamenal v skupine hotových výrobkov, kde poklesol najmä vývoz obuvi. Nižší vývoz surovín bol spôsobený najmä nižším vývozom spracovaných ropných olejov, pričom značná časť poklesu vývozu bola ovplyvnená cenovým vývojom. Vývoz tovarov zaznamenal najvýraznejší pokles začiatkom roka a v druhom polroku sa rast vývozu postupne zrýchľoval.

Najvyšší medziročný pokles dovozu bol zaznamenaný podobne ako vo vývoze v skupine

M E N O V Ý V Ý V O J

Tabuľka 13 Medziročná zmena vývozu SR a jeho jednotlivých segmentov a príspevky týchto segmentov k zmene vývozu

	Medziročná zmena v mil. EUR		Príspevok k medziročnej zmene v p. b.	
	Január – December		Január – December	
	2008	2009	2008	2009
Suroviny	374,0	-839,2	0,8	-1,7
Chemické výrobky a polotovary	50,3	-3 733,6	0,1	-7,5
z toho: Chemické výrobky	-226,3	-726,1	-0,5	-1,5
Polotovary	276,6	-3 007,5	0,6	-6,1
Stroje a dopravné zariadenia	1 546,4	-4 716,7	3,3	-9,5
z toho: Stroje	1 861,4	-1 735,0	3,9	-3,5
Dopravné zariadenia	-314,9	-2 981,6	-0,7	-6,0
Hotové výrobky	200,5	-517,2	0,4	-1,0
Vývoz spolu	2 171,3	-9 806,7	4,6	-19,8

Zdroj: NBS.

Tabuľka 14 Medziročná zmena dovozu SR a jeho jednotlivých segmentov a príspevky týchto segmentov k zmene dovozu

	Medziročná zmena v mil. EUR		Príspevok k medziročnej zmene v p. b.	
	Január – December		Január – December	
	2008	2009	2008	2009
Suroviny	1 391,2	-2 298,3	2,9	-4,6
Chemické výrobky a polotovary	260,0	-3 607,5	0,5	-7,2
z toho: Chemické výrobky	4,3	-1 025,0	0,0	-2,0
Polotovary	255,7	-2 582,4	0,5	-5,1
Stroje a dopravné zariadenia	-352,4	-4 927,0	-0,7	-9,8
z toho: Stroje	-119,1	-3 092,7	-0,2	-6,2
Dopravné zariadenia	-233,3	-1 834,3	-0,5	-3,6
Hotové výrobky	905,3	-918,6	1,9	-1,8
z toho: Poľnohospodárske a priemyselné výrobky	213,4	-171,3	0,4	-0,3
Osobné autá	454,4	-659,4	0,9	-1,3
Strojárske a elektrotechnické spotrebné výrobky	237,5	-87,9	0,5	-0,2
Dovoz spolu	2 204,1	-11 751,3	4,6	-23,4

Zdroj: NBS.

strojov a dopravných zariadení, pričom predstavoval takmer 42 % celkového poklesu dovozu. Nižší dovoz súvisel s výrazným poklesom vývozu, čo sa prejavilo najmä v poklese dovozu komponentov pre automobilový priemysel v podskupine dopravných zariadení. V podsku-

pine strojov je medziročný pokles dovozu komponentov pre elektrotechnický priemysel čiastočne dôsledkom zníženia dovoznej náročnosti elektrotechnického priemyslu z dôvodu výroby obrazoviek v SR. Výrazný medziročný pokles dovozu sa zaznamenal aj v skupine chemických

výrobkov a polotovarov. Pokles dovozu surovín bol podobne ako v prípade vývozu výrazne ovplyvnený cenovým vývojom ropy na svetových trhoch, čo sa prejavilo najmä poklesom dovozu nespracovanej ropy. Tak ako pri vývoze, aj v dovoze najmenej poklesol dovoz tovarov na konečnú spotrebu. V tejto skupine tovarov sa však v druhom polroku prehlboval medziročný pokles dovozu, zatiaľ čo v prípade dovozu ostatných skupín tovarov bol tento vývoj opačný, čo do značnej miery súviselo s postupným obnovovaním zahraničného dopytu a zmierňovaním poklesu vývozu.

V obchode so službami sa v roku 2009 vytvoril vyšší deficit ako v predchádzajúcom roku. Na náraste deficitu bilancie služieb sa podieľali najmä nižšie príjmy všetkých troch hlavných podskupín služieb. Bilancia „iných služieb spolu“ (služby spojov, stavebné služby, poisťovacie služby, finančné služby, prenájom, služby výpočtovej techniky, reklama, obchodné služby, technické služby a pod.) bola tak ako v predchádzajúcich rokoch deficitná, avšak jej deficit sa medziročne prehĺbil o 396,3 mil. €. Hlavnými príčinami vyššieho deficitu bilancie „iných služieb spolu“ bol pokles príjmov za poskytované sprostredkovateľské služby a technické služby, ako aj výraznejší pokles príjmov pri súčasnom raste platieb za služby spojov. Medziročné zhoršenie bilancie služieb cestovného ruchu bolo spôsobené výraznejším poklesom príjmov za poskytované služby

cestovného ruchu, ktorý prevýšil pokles výdavkov slovenských rezidentov na služby súvisiace s cestovným ruchom. Pokles príjmov bol najmä dôsledkom slabej zimnej turistickej sezóny, čo sa prejavilo výraznejším poklesom príjmov za poskytované služby cestovného ruchu v prvom a vo štvrtom štvrťroku. Medziročný pokles prebytku dopravných služieb bol spôsobený najmä nižšími príjmami za tranzit plynu a ropy (o 192,6 mil. €) a nižšími príjmami za poskytnuté služby nákladnej automobilovej dopravy a leteckej osobnej dopravy, ktoré mohli byť ovplyvnené poklesmi dovozu a vývozu v dôsledku slabého zahraničného dopytu.

V roku 2009 sa deficit bilancie výnosov oproti rovnakému obdobiu minulého roka zlepšil, pričom medziročný pokles inkás o 422,8 mil. € bol výrazne prevýšený poklesom platieb o 1 429,9 mil. €. Hlavným faktorom poklesu deficitu bola nižšia výplata dividend zahraničným investorom. Ziskovosť podnikov so zahraničnou majetkovou účasťou v roku 2009 negatívne ovplyvnila finančná a hospodárska kríza, čo vyústilo do nižšieho odhadu reinvestovaného zisku. Vplyv krízy na bilanciu výnosov bol zrejmy aj z poklesu príjmov v rámci kompenzácií pracovníkov, ktorý súvisel s poklesom zamestnanosti slovenských občanov v zahraničí. Pokles prebytku kompenzácií pracovníkov tak čiastočne zmierňoval pozitívny efekt medziročného zlepšovania bilancie výnosov z investícií.

Tabuľka 15 Bilancia služieb (mil. EUR)

	Rok 2008	Rok 2009
Doprava	322,0	95,1
Cestovný ruch	305,3	170,4
Iné služby spolu	-1 115,3	-1 511,6
Bilancia služieb	-488,0	-1 246,2

Zdroj: NBS.

Tabuľka 16 Bilancia výnosov (mil. EUR)

	Rok 2008	Rok 2009
Kompenzácia pracovníkov	1 291,2	1 099,7
Priame investície	-3 126,8	-2 603,1
z toho: Reinvestovaný zisk	-557,7	-498,8
Portfóliové a ostatné investície	-458,1	215,5
Bilancia výnosov	-2 293,7	-1 287,9

Zdroj: NBS.

M E N O V Ý V Ý V O J

Deficit bilancie bežných transferov dosiahol v porovnaní s rokom 2008 mierne lepší vývoj, a to v dôsledku zlepšenia bilancie súkromných transferov, kde pokles výdavkov výrazne prevýšil pokles príjmov. V rámci platieb najvýraznejšie klesli platby za podpory, kaucie a exekúcie právnických osôb a v rámci príjmov príjmy z neinvestičných dotácií. Bilancia vládnych transferov zaznamenala mierne zhoršenie (nárast platieb do rozpočtu EÚ prevýšil nárast príjmov z eurofondov).

2.2.2 KAPITÁLOVÝ A FINANČNÝ ÚČET PLATOBNEJ BILANCIE

Kapitálový a finančný účet skončil v roku 2009 s nižším prebytkom v porovnaní s rovnakým ob-

dobím minulého roka. Zmenila sa aj štruktúra prílevu finančných tokov, keď medziročná zmena minuloročného prílevu na odlev v bilancii priamych a portfóliových investícií zapríčinená najmä odlevom ostatného kapitálu v priamych investíciách a rastom záujmu rezidentov o zahraničné dlžobné cenné papiere prevýšila medziročne vyšší prílev v ostatných investíciách.

Kapitálový účet platobnej bilancie dosiahol v roku 2009 nižší prebytok, čo bolo ovplyvnené nižším prílevom zdrojov z eurofondov vo forme kapitálových transferov. Vzhľadom na skutočnosť, že prílev zdrojov vo forme bežných transferov mierne vzrástol, znížil sa podiel prílevu kapitálových transferov na celkovom príleve eurofondov

Tabuľka 17 Bilancia bežných transferov (mil. EUR)

	Rok 2008	Rok 2009
Vláda	-172,6	-198,2
Ostatné	-720,3	-478,0
Bilancia bežných transferov	-892,9	-676,2

Zdroj: NBS.

Tabuľka 18 Kapitálový a finančný účet platobnej bilancie (mil. EUR)

	Rok 2008	Rok 2009
Kapitálový účet	806,6	463,9
Priame investície	2 237,3	-346,7
SR v zahraničí	-182,6	-310,9
z toho: Majetková účasť v zahraničí	-156,0	-312,7
Reinvestovaný zisk	-39,8	29,2
V SR	2 419,8	-35,8
z toho: Majetková účasť v SR	952,7	839,0
z toho: Neprivatizačné PZI	952,7	839,0
Reinvestovaný zisk	597,5	469,7
Portfóliové investície a finančné deriváty	1 550,2	-662,1
SR v zahraničí	136,1	-1 494,6
V SR	1 414,1	832,5
Ostatné dlhodobé investície	132,8	-846,6
Aktíva	-454,8	-865,1
Pasíva	587,5	18,5
Krátkodobé investície	1 218,2	4 813,8
Aktíva	-86,3	-2 189,7
Pasíva	1 304,5	7 003,5
Kapitálový a finančný účet spolu	5 945,0	3 422,3

Zdroj: NBS.

Tabuľka 19 Prílev kapitálu v rámci ostatných investícií v členení podľa sektorov (mil. EUR)			
	Január – December 2008	Január – December 2009	Medziročná zmena
Banky	1 797,2	-10 045,2	-11 842,4
Podniky	-491,2	-56,5	434,7
Vláda a NBS	45,0	14 068,9	14 023,9
Spolu	1 351,0	3 967,2	2 616,2

Zdroj: NBS.

z viac ako 60 % v roku 2008 na menej ako 46 % v roku 2009. Celkovo vo forme bežných a kapitálových transferov bolo zo zdrojov EÚ v roku 2009 vyčerpaných 1 133,6 mil. €, čo predstavovalo medziročný pokles o 106,9 mil. €.

Saldo priamych zahraničných investícií (PZI) znamenalo za január až december 2009 odlev zdrojov v porovnaní s prílevom v roku 2008. Medziročná zmena salda priamych investícií bola ovplyvnená najmä vývojom ostatného kapitálu, kde došlo k zvýšeniu pohľadávok a zníženiu záväzkov voči materským podnikom v rámci obchodných aktivít firiem so zahraničnou majetkovou účasťou. Táto skutočnosť mohla súvisieť s oneskoreným splácaním obchodných záväzkov zahraničných materských spoločností pravdepodobne súvisiacim s finančnou a hospodárskou krízou. V rámci aktív bol celkový odlev zdrojov zosilnený vyšším záujmom rezidentov o investovanie v zahraničí vo forme PZI.

V oblasti portfóliových investícií sa zaznamenal čistý odlev prostriedkov v porovnaní s čistým prílevom v predchádzajúcom roku, a to najmä nárastom záujmu slovenských rezidentov o dlžobné zahraničné cenné papiere. Na strane pasív medziročne nižší prílev vyplynul z nižšieho záujmu nerezidentov o rezidentské dlhové cenné papiere, ktorý bol iba čiastočne kompenzovaný vydanou emisiou eurobondov v máji.

V položke ostatné investície bol v roku 2009 zaznamenaný vyšší prílev zdrojov v porovnaní s rokom 2008. Takmer celá medziročná zmena súvisela s vývojom v sektore vlády a NBS, kde prílev zdrojov prevýšil odlev v sektore bánk. Prílev zdrojov vo vládnom sektore vyplynul z politiky centrálnej banky po vstupe do eurozóny, ktorá na splnenie záväzkov voči bankovému sektoru nepoužila svoje pôvodné devízové rezervy, avšak si tieto prostriedky požičala z eurosystému prostredníctvom TARGET2. V bankovom sektore

sa odlev prejavil najmä medziročným poklesom krátkodobých vkladov nerezidentov na účtoch slovenských bánk, ktorý súvisel so zavedením eura (strata významu účtov v eurách) a čiastočne súvisel aj s finančnou krízou. V podnikovom sektore vyplynul nižší odlev najmä z nižšieho čistého splácania dovozných záväzkov.

2.2.3 ZAHRANIČNÁ ZADLŽENOSŤ SR

Celkový hrubý zahraničný dlh ku koncu decembra 2009 dosiahol 65,3 mld. USD, resp. 45,3 mld. €, čo predstavuje medziročný nárast o 12,5 mld. USD, resp. o 7,9 mld. €. Celkový dlhodobý zahraničný dlh medziročne vzrástol o 2,5 mld. USD pri náraste celkového krátkodobého zahraničného dlhu o 10,0 mld. USD. Na náraste zahraničného dlhu SR sa v priebehu roka 2009 v značnej miere podieľal vývoj krízového kurzu eura a amerického dolára.

V celkovom dlhodobom zahraničnom dlhu zahraničné pasíva vlády a NBS medziročne vzrástli o 1,1 mld. USD, na čom sa podieľalo z časti vydanie zahraničných dlhopisov Ministerstva financií SR vo výške 2 mld. € pri súčasnom poklese záujmu o nákup štátnych dlhopisov zo strany nerezidentov. Dlhodobý zahraničný dlh komerčného sektora vzrástol o 1,4 mld. USD, pričom zahraničný dlh komerčných bánk celkovo vzrástol o 0,6 mld. USD, na čom sa podieľali najmä pôžičky. Zahraničné pasíva podnikateľských subjektov zaznamenali nárast o 0,8 mld. USD, z toho nárast o 0,6 mld. USD predstavovali pôžičky.

Z dôvodu vstupu SR do eurozóny došlo v roku 2009 ku zmene štruktúry krátkodobého zahraničného dlhu, a to výrazným zvýšením krátkodobého zahraničného dlhu NBS medziročne o 21,2 mld. USD. Zároveň so vstupom do eurozóny poklesol krátkodobý zahraničný dlh komerčných bánk spolu o 11,5 mld. USD, pričom v položke hotovosť a vklady v dôsledku stiahnutia finančných prostriedkov nerezidentov (najmä

Tabuľka 20 Zahraničný dlh SR

	mil. USD		mil. EUR	
	1.1.2009	31.12.2009	1.1.2009	31.12.2009
Celkový zahraničný dlh SR	52 815,6	65 314,2	37 491,2	45 338,2
Dlhodobý zahraničný dlh	25 388,5	27 917,9	18 022,0	19 379,3
Vláda a NBS ¹⁾	10 287,1	11 406,9	7 302,3	7 918,1
Komerčné banky	3 334,6	3 983,7	2 367,0	2 765,3
Podnikateľské subjekty	11 766,8	12 527,3	8 352,7	8 695,9
Krátkodobý zahraničný dlh	27 427,1	37 396,3	19 469,2	25 958,8
Vláda a NBS	315,3	21 507,0	223,8	14 929,2
Komerčné banky	15 321,6	3 781,7	10 876,1	2 625,1
Podnikateľské subjekty	11 790,2	12 107,5	8 369,3	8 404,5
Zahraničné aktíva	40 007,8	46 330,0	28 399,6	32 160,2
Čistá zahraničná zadlženosť	12 807,8	18 984,1	9 091,6	13 177,9

Zdroj: NBS.
1) Vrátane vládnych agentúr a obcí.
Poznámka: Použitý kurz 1,4406 USD/EUR.

materských bánk) z účtov v slovenských komerčných bankách na svoje účty v zahraničí predstavoval pokles vkladov 9,6 mld. USD. V položke pôžičky bol zaznamenaný medziročný pokles o 1,9 mld. USD. Pri zahraničnom dlhu podnikateľských subjektov bol zaznamenaný mierny medziročný nárast o 0,3 mld. USD.

Celkový hrubý zahraničný dlh na obyvateľa SR ku koncu decembra 2009 dosiahol 12 141 USD, ku koncu decembra 2008 to bolo 9 764 USD. Podiel celkového krátkodobého zahraničného dlhu na celkovom hrubom zahraničnom dlhu SR k ultimu decembra 2009 bol na úrovni 57,3 % (ku koncu decembra 2008 bol na úrovni 51,6 %) a medziročne vzrástol o 5,7 percentuálneho bodu.

Čistá zahraničná zadlženosť vypočítaná ako rozdiel hrubej zahraničnej zadlženosti vo výške 65,3 mld. USD (pasíva NBS a vlády, pasíva komerčných bánk a pasíva podnikovej sféry – bez majetkovej účasti) a zahraničných aktív vo výške 46,3 mld. USD (devízové rezervy NBS, zahraničné aktíva komerčných bánk, zahraničné aktíva podnikovej sféry – bez majetkovej účasti) dosiahla ku koncu decembra 2009 dlžnícku pozíciu 19,0 mld. USD, pričom medziročne vzrástla o 6,2 mld. USD.

Podiel celkovej hrubej zahraničnej zadlženosti SR k vytvoreného HDP v bežných cenách bol k 31. decembru 2009 podľa predbežných údajov

71,6 %, čo oproti roku 2008 (55,4 %) predstavuje nárast o 16,2 percentuálneho bodu.

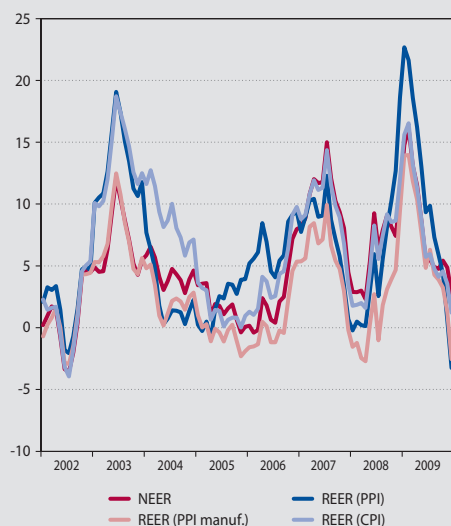
2.2.4 NOMINÁLNY A REÁLNY EFEKTÍVNY VÝMENNÝ KURZ³

Priemerná medziročná apreciácia indexu nominálneho efektívneho výmenného kurzu (NEER) sa v roku 2009 zrýchlila oproti predchádzajúcemu roku zo 6,3 % na 8,0 %. Najväčšou mierou prispelo k zhodnoteniu indexu NEER posilnenie oproti euru vo výške 2,1 percentuálneho bodu nasledované príspevkami zhodnotenia domácej meny oproti ruskému rubľu a českej korune v rovnakej výške 2 percentuálnych bodov. Príspevok eura k posilneniu NEER je výsledkom výraznej apreciácie v roku 2008 v období pred stanovením konverzného kurzu, ktorá sa prejavuje v medziročných zmenách efektívneho kurzu v prvej polovici roka 2009.

Rýchlejšie posilňovanie nominálneho efektívneho kurzu sa prejavilo aj vo vyššej apreciácii reálneho efektívneho výmenného kurzu (REER). Priemerná medziročná apreciácia indexu REER definovaného na báze spotrebiteľských cien sa v porovnaní s predchádzajúcim rokom zrýchlila o 1,8 percentuálneho bodu na 7,8 %. V prípade indexu REER definovaného na báze cien priemyselných výrobcov došlo k nárastu zhodnocovania o 4,6 percentuálneho bodu na 10,2 %. Apreciácia indexu REER definovaného na báze cien priemyselnej výroby sa zrýchlila o 5 percentuálnych bodov a dosiahla

³ Metodika výpočtu indexov nominálneho a reálneho efektívneho výmenného kurzu je prevzatá od MMF. Používa priemerné mesačné kurzy domácej meny a mien partnerov voči doláru. Je založená na báze indexu spotrebiteľských cien CPI, indexu cien priemyselných výrobcov PPI, resp. indexu cien priemyselnej výroby PPI-manufacturing, východiskového roku 1999 a šiestnástich významných obchodných partneroch SR predstavujúcich spolu zhruba 86 až 89 % obratu zahraničného obchodu SR v rokoch 1993 – 2004: Nemecko, Českej republike, Taliansku, Rakúsku, Francúzsku, Holandsku, USA, Veľkej Británii, Švajčiarsku, Poľsku, Maďarsku, Ukrajinu, Rusku, Japonsku, Čínu a Turecku.

**Graf 23 Vývoj indexov NEER a REER
(16 obchodných partnerov)
(medziročná zmena v %)**

Zdroj: NBS.

Poznámka: + zhodnotenie, – znehodnotenie indexov.

6,4% v priemere za rok 2009. Pomalšia apreciacia indexov REER na báze CPI a cien priemyselnej výroby v porovnaní s nominálnym efektívnym kurzom bola dôsledkom nižšej inflácie meranej uvedenými cenovými indexmi v slovenskej ekonomike v porovnaní s váženým priemerom relevantných zahraničných obchodných partnerov.

2.3 VEREJNÝ SEKTOR

Sektor verejnej správy hospodáril v roku 2009 s deficitom na úrovni 6,8% HDP. Vzhľadom na skutočnosť, že sa odhad vplyvu hospodárskej krízy na vývoj makroekonomiky menil, upravoval sa viackrát aj rozpočtovaný deficit verejnej správy na rok 2009.⁴ Revidované odhady deficitu zohľadňovali výlučne negatívny vplyv krízy na

príjmovú stránku verejnej správy bez efektu na znižovanie výdavkov.

Vývoj hospodárenia negatívne ovplyvnili všetky sektory verejnej správy, ale podstatný vplyv na celkovú výšku deficitu malo hospodárenie ústrednej vlády, ktorej deficit dosiahol úroveň 5,7% HDP.

Čerpanie prostriedkov z fondov Európskej únie v roku 2009 dosiahol 57,4% rozpočtovanej úrovne.

Podiel hrubého dlhu verejnej správy v roku 2009 dosiahol 35,7% HDP.

S ohľadom na očakávané prekročenie kritéria stanoveného v Zmluve s EÚ pre deficit verejných financií v roku 2009 prijala Európska Komisia 7. októbra 2009 Správu na základe článku 104(3) zmluvy a na základe jej odporúčaní začala Rada Európy 2. decembra 2009 voči Slovensku procedúru nadmerného deficitu.

2.4 MENOVÝ VÝVOJ

2.4.1 MENOVÉ AGREGÁTY

Príspevok tuzemských PFI k menovému agregátu M3 eurozóny dosiahol v decembri 2009 hodnotu 38,9 mld. €, keď sa zvýšil medziročne o takmer 2 mld. € (v roku 2008 nárast o 1,7 mld. €). Medziročná dynamika však mala v priebehu roka 2009 klesajúci trend a k ultimu roka dosiahla hodnotu 5,4%. Vzhľadom na zmenu metodiky vykazovania obeživa⁵ od januára 2009 boli medziročné zmeny M3 nadhodnotené. Pri abstrahovaní od tejto zmeny by trend medziročnej dynamiky zostal rovnaký len na nižšej úrovni (ku koncu decembra na negatívnej úrovni 2,8%).

Hlavné komponenty M3

Na raste menového agregátu M3 sa podieľalo najmä obeživo, ktorého objem sa zvýšil v dô-

Tabuľka 21 Vývoj odhadu deficitu verejnej správy za rok 2009

	Rozpočet verejnej správy 2009 – 2011		Revidovaný odhad (10/2009)	Skutočnosť roku 2009
	Prijatý 10/2008	Upravený 11/2008		
Deficit (% HDP)	1,7	2,1	6,3	6,8
Dynamika HDP (% b. c.)	11,3	9,2	-5,4	-5,8
HDP (mil. EUR)	74 839	73 400	63 600	63 332

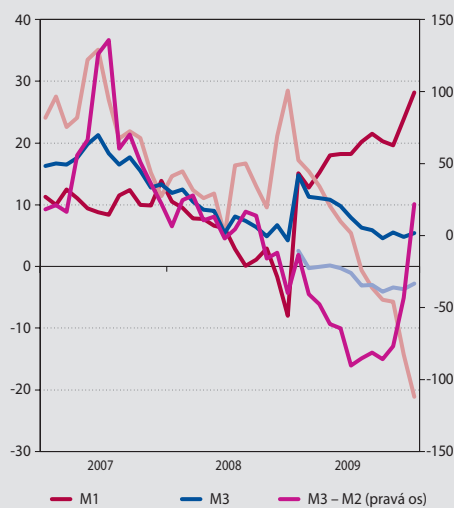
Zdroj: MF SR a výpočty NBS.

4 Posledný odhad výsledkov hospodárenia verejnej správy na rok 2009 predpokladal deficit vo výške 6,3% HDP.

5 Do obeživa nevchádzal reálny objem obeživa, ale objem obeživa prislúchajúci Slovensku podľa emisného kľúča. Ten bol vyšší ako skutočný objem obeživa. Z tohto dôvodu zverejňovala NBS aj vývoj M3 na analytické účely.

Graf 24 Medziročný rast jednotlivých komponentov M3 (%)

Zdroj: NBS.

1) Hodnota M3 na analytické účely (očistená od vplyvu obeživa).

sledku prechodu na spoločnú menu. V rámci komponentov M3 poklesli v priebehu roka vklady na bežných účtoch a vklady s dohodnutou splatnosťou do 2 rokov. Tento vývoj bol spôsobený sklonom výnosovej krivky, keď úrokové sadzby najkratších splatností klesli na veľmi nízke hodnoty. Preto prevládala tendencia presunu vkladov z M3 do výnosnejších vkladových produktov mimo M3. Mierne kladný prírastok za rok 2009 zaznamenali podielové listy podielových fondov peňažného trhu. Medziročná dynamika M1 sa v hodnotenom období zrýchľovala, čo však bolo spôsobené rastom obeživa, a prispievala tak k rastu celého menového agregátu M3. Príspevok menej likvidných vkladov (M2-M1) dosahoval po kladných hodnotách začiatkom roka 2009 záporné hodnoty ku koncu roka. Bolo to v dôsledku vysokého nárastu týchto vkladov pred zavedením spoločnej meny koncom roka 2008 a následného poklesu v druhom polroku 2009. Príspevok nástrojov obchodovateľných

Tabuľka 22 Vývoj hlavných komponentov menového agregátu M3 a jeho protipoložiek v roku 2008 a 2009

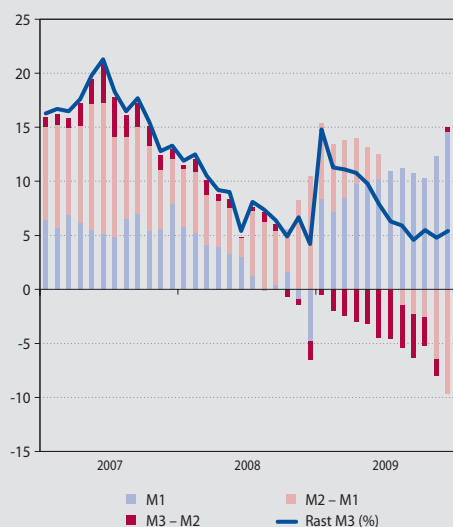
	Ročná zmena v mld. EUR		Ročná dynamika v %		Stav v mld. EUR
	2008 ¹⁾	2009 ¹⁾	2008 ¹⁾	2009 ¹⁾	31.12.2009
Obeživo	-3,193	5,557	-69,1	389,4	6,984
Vklady a prijaté úvery splatné na požiadanie	1,499	-0,175	9,5	-0,9	17,494
M1	-1,695	5,382	-8,0	28,2	24,478
Vklady a prijaté úvery s dohodnutou splatnosťou do 2 rokov	3,743	-3,936	29,4	-23,7	12,676
M2	2,028	1,811	6,2	5,1	37,821
Menový agregát M3	1,421	1,960	4,2	5,4	38,872
Protipoložky M3					
Pohľadávky PFI a cenné papiere	4,442	0,185	10,7	0,4	46,134
z toho: verejná správa	0,357	-1,290	1,0	-9,9	13,793
ostatní rezidenti	4,085	1,475	15,7	4,9	32,341
Čisté zahraničné aktíva	-3,413	4,325	-75,2	398,7	5,302
Dlhodobé finančné pasíva (bez kapitálu a rezerv)	-0,334	-0,920	-29,2	-113,9	-0,112
Ostatné čisté položky (vrátane kapitálu a rezerv) ²⁾	0,058	-3,470	-0,6	37,7	-12,676

Zdroj: NBS.

1) Údaje za rok 2008 sú prepočítané v metodike ECB, kde Slovensko predstavuje pomyselného člena eurozóny. Vzhľadom na to, že menové agregáty a protipoložky k menovému agregátu M3 sa v metodike ECB nezostavujú k 1. januáru daného roka, za počiatočnú úroveň roka sa v tabuľke a v ďalšom texte považuje vykázaný stav k 31. decembru predchádzajúceho roka.

2) Ostatné čisté položky sú vrátane vkladov ústrednej štátnej správy, kde ostatné čisté položky = fixné aktíva + ostatné aktíva - kapitál, rezervy a opravné položky - ostatné pasíva - prebytok záväzkov medzi PFI - vklady a prijaté úvery od ústrednej štátnej správy. Zároveň platí bilančná rovnosť M3 = pohľadávky voči verejnej správe + pohľadávky voči ostatným rezidentom + čisté zahraničné aktíva - dlhodobé finančné pasíva + ostatné čisté položky.

Graf 25 Prírastky jednotlivých komponentov k rastu M3 (p. b., %)

Zdroj: NBS.

na trhu (M3-M2) bol počas roku 2009 volatilný. V prvej polovici roka sa najprv prehlboval záporný príspevok, pričom v ďalšom období sa záporný príspevok spomaľoval a v decembri dosiahol mierne kladnú hodnotu.

Zo sektorového hľadiska bol vývoj vkladov veľmi podobný pri nefinančných spoločnostiach a domácnostiach. Počas roka 2009 klesol objem vkladov pri oboch sektoroch, výraznejšie však pri nefinančných spoločnostiach. Prepád ekonomickej aktivity sprevádzaný poklesom tržieb podnikov sa prejavil v znížení vkladov na účtoch, ako aj krátkodobých vkladov s dohodnutou splatnosťou. Vklady domácností klesli, pričom sa výraznejšie zmenila aj štruktúra vkladov. Na jednej strane mierne vzrástli vklady splatné na požiadanie a vklady s výpovednou lehotou do 3 mesiacov, na druhej strane výrazne poklesli vklady s dohodnutou splatnosťou do 2 rokov. Domácnosti v snahe hľadať vyšší výnos umiestňovali svoje peňažné prostriedky do vkladov mimo M3 (vklady s dohodnutou splatnosťou nad 2 roky a podielové fondy).

Pohľadávky peňažných finančných inštitúcií voči súkromnému sektoru

Pohľadávky peňažných finančných inštitúcií voči súkromnému sektoru (úvery a cenné papiere) vzrástli v roku 2009 o 1,5 mld. € na 32,3 mld. €. Predstavovalo to výrazne nižšiu

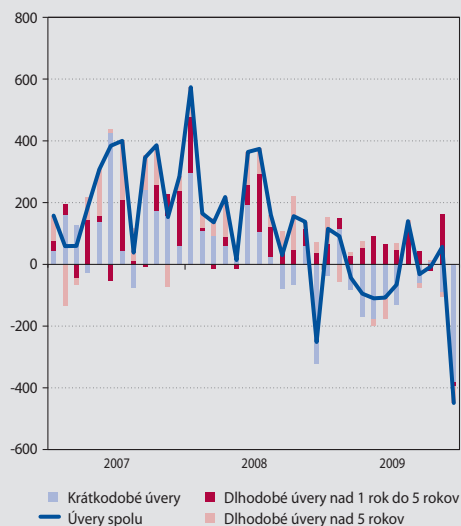
hodnotu ako v predchádzajúcom roku (rast o 4,1 mld. €). Rozdiel oproti roku 2008 bol aj v štruktúre rastu pohľadávok. Kým v roku 2008 sa zvyšoval objem úverov a objem cenných papierov klesal, v roku 2009 bol vývoj opačný. Výraznejšie sa zvýšil objem cenných papierov pri miernom raste úverov. K rastu pohľadávok voči súkromnému sektoru prispievali predovšetkým domácnosti, ktorých úvery sa zvýšili v roku 2009 o 1,3 mld. € (v roku 2008 to bolo 2,5 mld. €). Pohľadávky voči nefinančným spoločnostiam za celý rok 2009 poklesli približne o 0,5 mld. € (v roku 2008 rast o 2,0 mld. €). Medziročný rast pohľadávok voči súkromnému sektoru sa počas celého roka 2009 spomaľoval a k decembru dosiahol 4,9 % (bez cenných papierov 1,1 %). Celkovo menší prírastok pohľadávok voči súkromnému sektoru odzrkadľoval dôsledky ekonomickej krízy, ktorá bola sprevádzaná nižším dopytom po cudzích zdrojoch, ako aj nižšou ponukou zo strany bánk. Dokumentujú to výsledky dotazníkov o vývoji dopytu a ponuky na trhu úverov v roku 2009. Počas celého roka banky sprísňovali úverové štandardy vo forme vyšších marží, vyššieho požadovaného zabezpečenia a požiadavkou na vyššie vlastné zdroje. Z dotazníka tiež vyplynulo, že podniky nepotrebovali viac cudzích zdrojov vzhľadom na nižšiu ekonomickú aktivitu.

Úvery nefinančným spoločnostiam

Takmer počas celého roka 2009 prevládal trend postupného znižovania objemu úverov nefinančným spoločnostiam. Bolo to zapríčinené ekonomicou krízou, ktorá spôsobila významný prepád tržieb a nových objednávok, čo sa negatívne prejavilo v hospodárení podnikov. Banky boli opatrnejšie pri poskytovaní nových úverov a znižovali aj krátkodobé úvery vo forme úverových liniek a prečerpaní bežných účtov. Tie klesali medzimesačne takmer po celý rok. Dobre hospodáriace podniky sa snažili využiť relatívne nízke úrokové sadzby z úverov, keďže v porovnaní s rokom 2008 boli úrokové sadzby nižšie v priemere o 200 bázičných bodov, a zabezpečiť si tak lacnejšie cudzie zdroje. Zvýšil sa aj záujem podnikov o dlhodobé úvery, ktorých stav vzrástol počas roka 2009 takmer o 0,7 mld. €. Pokles stavu úverov nefinančným spoločnostiam sa prejavil aj v medziročnej dynamike, ktorá sa spomaľovala počas celého roka a ku koncu decembra dosiahla zápornú hodnotu 3,3 %. V porovnaní s decembrom 2008 to pred-

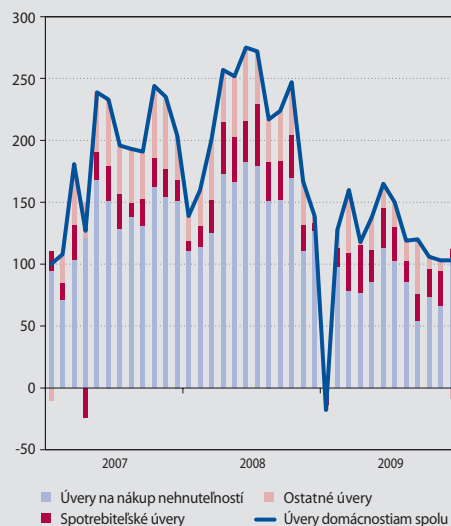

Graf 26 Medzimesačné zmeny úverov
nefinančným spoločnostiam (mil. EUR)

Zdroj: NBS.

Graf 27 Medzimesačné zmeny úverov
domácnostiam (mil. EUR)

Zdroj: NBS.

stavovalo spomalenie takmer o 19 percentuálnych bodov.

Úvery domácnostiam

Stav úverov domácnostiam sa na rozdiel od nefinančných spoločností počas celého roka 2009 mierne zvyšoval. Medzimesačné nárasty však boli na nižších úrovniach ako v roku 2008. Ekonomická kríza spôsobila rast miery nezamestnanosti a väčšiu neistotu z budúceho vývoja, čo sa prejavilo v nižšej ochote domácností zadlžovať sa. Ďalším faktorom bol klesajúci trend cien nehnuteľností, ktoré výrazne ovplyvňujú rast úverov. Ponuka úverov zo strany bánk prostredníctvom sprísnených úverových štandardov tiež prispela k nižšiemu rastu úverov. Napriek tomu, že stav úverov sa zvyšoval počas celého roka, dynamika medziročného rastu sa spomaľovala. V porovnaní s koncom roka 2008 sa medziročný rast úverov znížil v decembri 2009 o 14,3 percentuálneho bodu na 11,0 %, keď sa spomalil rast všetkých druhov úverov.

Objem úverov domácnostiam sa v roku 2009 v nominálnom vyjadrení zvýšil, čo sa prejavilo v raste zadlženosti domácností meranej podielom bankových úverov na nominálnom HDP. Zatiaľ čo v roku 2008 predstavoval tento podiel 18,8 %, počas roka 2009 sa zvýšil o 3,3 percentuálneho bodu a dosiahol 22 %. Tento výraznejší

nárast bol spôsobený predovšetkým poklesom nominálneho HDP pri miernom zvýšení objemu úverov.

Vývoj investovania do otvorených podielových fondov (OPF)

Kým ešte v prvom polroku 2009 sa prejavovali negatívne dôsledky svetovej finančnej krízy a väčšina kategórií podielových fondov (okrem akciových fondov a špeciálnych fondov nehnuteľností) vykázala odlev zdrojov a dosiahla nepriaznivé výsledky, v druhom polroku kolektívne investovanie už začalo postupne získavať stratenú dôveru investorov. Za celý rok 2009 všetky kategórie otvorených podielových fondov v SR denominované v domácej aj v cudzích menách spolu dosiahli kladné čisté predaje vo výške 110,9 mil. €⁶, čo oproti predchádzajúcemu roku 2008 predstavovalo značný obrat.

Štruktúra dosiahnutých čistých predajov v roku 2009 podľa jednotlivých kategórií fondov potvrdila pretrvávajúcu silnú konzervatívnosť slovenských investorov, keďže fondy peňažného trhu vykázali výrazne najvyššie kladné čisté predaje (103,2 mil. €). Ostatné kategórie fondov spolu dosiahli objem čistých predajov 7,7 mil. €, z toho kladné čisté predaje dosiahli akciové fondy (44,0 mil. €), zmiešané fondy (39,0 mil. €), špeciálne fondy nehnuteľností (21,4 mil. €) a dlhopisové fondy (13,8 mil. €). Naopak, záporné čisté preda-

6 Skutočnosť, že údaje Slovenskej asociácie správcovských spoločností (SASS) z pravidelných týždenných štatistík a údaje jednotlivých správcov OPF (openiazoch.zoznam.sk) sú niekedy za rôzne obdobia (SASS vystavuje údaje vždy k piatku, ale niektorí jej členovia k štvrtku), ako aj rôzne vykazované počty podielových fondov spôsobujú rozdielnú výšku mesačných i kumulatívnych čistých predajov. Zlučovanie podielových fondov a ich konverzia na euro ku koncu roka 2008 priniesli pokles počtu podielových fondov, pričom výrazne vzrástol počet fondov v domácej mene euro a, naopak, klesol počet fondov v cudzej mene (zhruba z 550 na 460). V priebehu roku 2009 pokračovala výrazná volatilita počtu fondov, keď sa v júni ich počet zvýšil nad 570, ale ku koncu roka klesol pod 500.

Tabuľka 23 Kumulatívne čisté predaje otvorených podielových fondov v SR (mil. EUR)

	2008	2009
Podielové listy OPF v SR ¹⁾	-975,7	110,9
Podielové listy OPF iných ako peňažného trhu	-422,1	7,7
Podielové listy OPF peňažného trhu	-553,6	103,2

Zdroj: Slovenská asociácia správcovských spoločností (SASS) na základe reportovaných údajov jej členov.

1) Denominované v domácej mene (od roku 2009 v eurách, resp. do roku 2008 v slovenských korunách prepočítaných konverzným kurzom 30,1260 SKK/EUR) a v cudzej mene spolu, bez špeciálnych fondov pre inštitucionálnych investorov.

je mali iné/zaistené fondy (-57,6 mil. €) a fondy fondov (-52,9 mil. €).

2.4.2 POHLÁDKY LÍZINGOVÝCH SPOLOČNOSTÍ SPLÁTKOVÉHO FINANCOVANIA

Objem pohľadávok lízingových a faktoringových spoločností a spoločností splátkového financovania voči súkromnému sektoru sa v porovnaní s predchádzajúcim rokom znížil o 693,1 mil. € a ku koncu roka 2009 dosiahol 4 203,9 mil. €. Ich medziročná dynamika pokračovala v poklese z roku 2008, pričom od druhého štvrťroka zaznamenávali tieto pohľadávky zápornú medziročnú dynamiku, ktorá sa ku koncu roka 2009 prepádla na -14,2 % (18,2 % v roku 2008). K tomuto poklesu prispeli najmä pohľadávky z finančného lízingu.

Pokles pohľadávok sa v roku 2009 prejavil vo všetkých sektoroch, najviac však poklesli pohľadávky voči finančným spoločnostiam. K ich poklesu o 53,8 % prispeli predovšetkým ostatné pohľadávky⁷. Pohľadávky lízingových a faktoringových spoločností a spoločností splátkového financovania voči nefinančným spoločnostiam dosiahli ku koncu roka 2009 medziročnú dynamiku -16,8 % a voči domácnostiam -6,9 %, pričom v oboch sektoroch boli hlavným determinantom vývoja pohľadávky z predmetu lízingu.

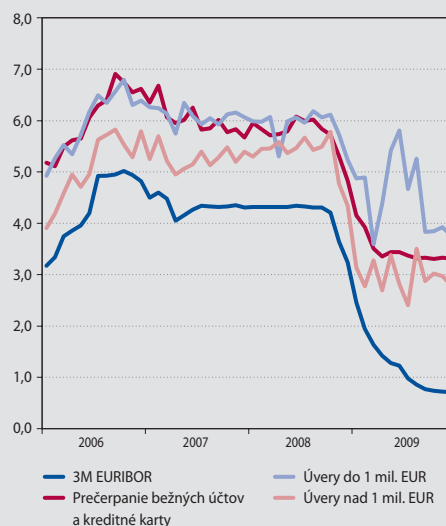
2.4.3 ÚROKOVÉ MIERY

V priebehu roka 2009 znížila ECB svoje kľúčové sadzby v štyroch krokoch celkovo o 150 bázických bodov. Spolu s ďalšími menovopolitickými opatreniami (dlhodobý tender s plným pridelením, odkupovanie „krytých“ dlhopisov, rozšírenie akceptácie ďalších druhov kolaterálov) dosiahla ECB výrazné zníženie trhových úrokových sadzieb s cieľom podporiť ekonomiku eurozóny. Ku koncu roka 2009 dosahovali najkratšie trhové sadzby reprezentované jednodňovou sadzbou EONIA a 3M EURIBOR-om úroveň 0,35 %, resp.

0,71 %. Tento vývoj ovplyvnil aj klientske úrokové miery na Slovensku, ktoré sa v prevažnej miere počas roka znižovali, avšak proti výraznejšiemu poklesu pôsobilo zvýšené vnímanie rizika zo strany bánk spôsobené negatívnym makroekonomickým vývojom.

Úrokové sadzby z úverov nefinančným spoločnostiam

Úročenie úverov nefinančným spoločnostiam sa v prvých štyroch mesiacoch výrazne znížilo. Tento vývoj odzrkadľoval pomerne výrazný pokles trhových sadzieb. V ďalšom období sa však klientske sadzby vyvíjali rozdielne v závislosti od objemu úveru. Vyššie vnímanie rizika a horšie ekonomické výsledky i vyhliadky ďalšieho vývoja sa prejavili v pomerne výraznom zvýšení nákladov bankového financovania pre malé a stredné podniky s objem úveru do 1 mil. €. V posledných štyroch mesiacoch roka sa vrátili úrokové sadzby

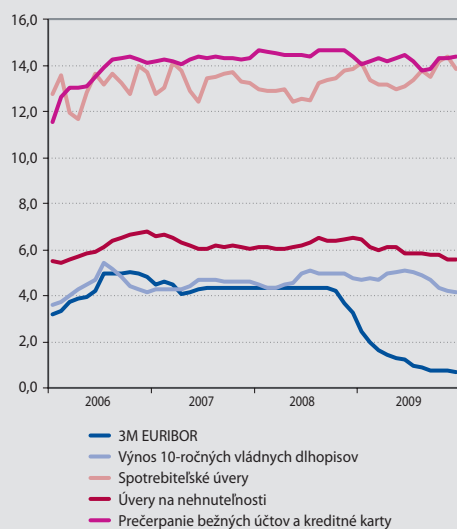
Graf 28 Vývoj úrokových sadzieb z úverov nefinančným spoločnostiam (%)

Zdroj: NBS.

7 Pohľadávky lízingových a faktoringových spoločností a spoločností splátkového financovania voči súkromnému sektoru sa z hľadiska účelu členia na pohľadávky z finančného lízingu a ostatné pohľadávky. Z ostatných pohľadávok sa ďalej vyčleňujú len pohľadávky z predaja na splátky a poskytovaných spotrebiteľských úverov.

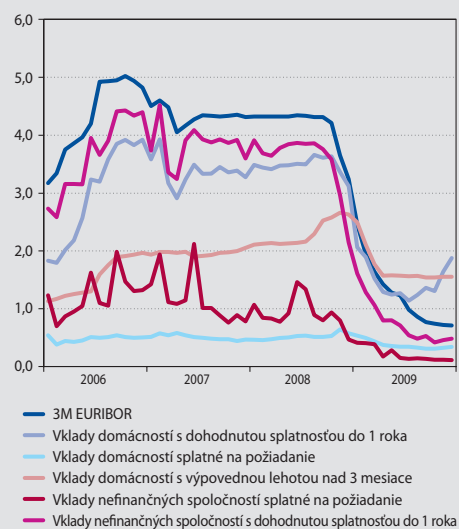

Graf 29 Vývoj úrokových sadzieb z úverov domácnostiam (%)

Zdroj: NBS.

Graf 30 Vývoj úrokových sadzieb z vkladov (%)

Zdroj: NBS.

pre tieto podniky na najnižšiu úroveň zaznamenanú v marci 2009. Úrokové sadzby pre veľké podniky s objemom úveru nad 1 mil. € oscilovali okolo úrovne 3 %. Najstabilnejší vývoj bol zaznamenaný pri úročení prečerpaní bežných účtov. Tieto sadzby po znížení v prvom štvrtroku 2009 zostali počas nasledujúceho obdobia na úrovni približne 3,3 %.

Úrokové sadzby z úverov domácnostiam

Úrokové miery z úverov domácnostiam zostali počas celého roka 2009 značne rigidné a neodzrkadľovali znižovanie trhových sadzieb. Veľmi mierne klesajúci trend bolo vidieť pri úročení úverov na nehnuteľnosti počas celého roku. Keďže výnos porovnateľne dlhých splatností (10-ročné vládne dlhopisy), ako sú úvery na nehnuteľnosti, sa výraznejšie neznížil, banky znižovali úrokové sadzby z týchto dlhodobých úverov len opatrne. Úrokové miery z úverov určených na spotrebu však nereagovali na zníženie trhových sadzieb takmer vôbec. Úročenie takýchto druhov úverov dosahuje naďalej vysoké hodnoty okolo úrovne 13 – 14 %. Predstavuje to takmer dvojnásobnú úroveň v porovnaní s eurozónou. Jedným z faktorov prispievajúcim k takémuto vývoju mohla byť rastúca miera nezamestnanosti. Stabilný vývoj si udržali počas celého roka 2009 aj úrokové miery z prečerpaní bežných účtov. Relatívne volatilný vývoj zaznamenali úrokové sadzby z úve-

rov živnostníkom, ktoré sa pohybovali v intervale 4 % – 7 %.

Úrokové sadzby z vkladov nefinančných spoločností a domácností

Úročenie vkladových produktov nefinančných spoločností a domácností sa po výraznom poklese na začiatku roka 2009 v ďalšom období stabilizovalo. Úrokové miery z vkladov nefinančných spoločností okamžite a s plnou intenzitou reagovali na zníženie kľúčových a následne aj trhových úrokových sadzieb. Banky znížili úrokové sadzby pre všetky splatnosti. Od druhého štvrtroka sa úrokové sadzby z vkladov nefinančných spoločností nemenili. Najvýraznejší medziročný pokles úročenia bol zaznamenaný pri viazaných vkladoch dlhších splatností. Pri sektore domácností bol vývoj veľmi podobný ako pri nefinančných spoločnostiach. Začiatkom roka úrokové sadzby výrazne poklesli, neskôr sa stabilizovali. Výnimku tvorili vklady s dohodnutou splatnosťou do 1 roka, pri ktorých sa koncom roka mierne zvýšili úrokové sadzby. Bolo to najmä v dôsledku skončenia ročných vkladov spreď roka. Banky v snahe udržať si vklady klientov ponúkali pri tomto druhu vkladov vyššie výnosy. Opísaný vývoj súvisel aj s upokojením finančných trhov, ktoré pri mnohých investičných produktoch prinášajú vyššie výnosy. Preto sa banky snažili udržať si relatívne lacné vkladové zdroje.